Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган («СВЕТ») Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено - Ингушской АССР

№ 34 (5124). | ШОАТТА, 18 март, 1972 шу. | Мах 2 кап. | Газет арадувла 1923 шера дега

СОЦИАЛИЗМАНА КАРАГIДАЬННА СИЙЛАХЬ-ДОККХА ХIАМА

ССР Союз хьаьж 50 шу дизара шакъабол советски нохк. Дуккхача къамел латтача вай халкъо из кlей деаду къахьегамен политически хьнар чlоагтlа айденача хьалашка. Болхлой классо, колхозни ахархоша, интеллигенце чlоагтlа дегаш lаlденна а болаш кхочашъю КПСС XXIV съезда решенеш, коммунизмага болача новкъа дlахо дlахьалхашка ахара парте оттиаь программа.

Хlара доагlача дено хоза кхаъаш кхуьв хьаьха латтача коллективашна доьхача производственни толамех, езача юбилея сийна, нийсагlча пятилетка шоллагlча шера алах толамаш кхочашъяра ерригача союзни республикашка тlа-тlа шерагlа ярмаш латтача социалистически яхьах. «СССР 50 шу дизаре — шовзткъе ятт хьнаре кlипаъ яхаш дезна а йолаш къахьегама вахте латтѣ Приднепровья металлургаш. Ерригача мехка новкъосталла карадерзадеш латташ лаьттан чекашкара рузкъаш а долаш йолча. Малхбузехьарча Сибарегlен мехкдаьттахоша укх шера кхочача доагора 62 миллион тонн лургьа — зазаием 1,5 миллион тонн дукхагlа. Ерригача культурай хьувкъам лахкбергболе, дьайбей продукци дукхагlа боахаргйола гlулакхаш тlагlертча чакхдоахаш ба Белоруссе юрта боахамы къахьегамхой. Уж тайпа масалаш дуккха а да, дlаьта по кердача кизит, тешал ду вай мехка къахьегамхой пlатриотизмана.

Советски Союза чудоагlа 100 соагlа къами народности. Царна юкъера гlулакхаш хьаштийн дерхlаркйн йохаргйоацача ашьоагlон, лоlамен чакхдоахача гlулакхийн дарха тlа, бокъонца волча доттагlала дарда тlа вlаштlехьдувлаш де. «Из доттагlал, — белгалдоаккх ССР хьаяь 50 шу дизара кийчо ира хьакъехьа КПСС ЦК бехьа Соцам тlа, — социализмага карагlдаьннача сийлахь-доккхача хlамаех цаl да, советски общество дlахьалхашкахь кхувла бокъна низ, эгара бакъахьара дерхlар кхочашдар — коммунизм хьалъер духьа СССР ерригача къамий къахьегамхоша дет дола творчески кхоллаеш дуддувле лакъаргбоаца хьост ба».

ССР ерригача халкъех доаькаш да социалистически Даьхенна тешаме йилар, хьнар, къахьегам дуккабезар, вlашш новкъостал дар санна дола дика гlулакхаш. Социализм кхоъеча юкъагlа хьахнина уж гlулакхаш кхоачаш хинна Сийлахь - боккхача Октябрьгара тахана на вай

халкъа кхиъчалла хьебеача исторически новкъа ерригача эташка керд-керда карагlайннача хlамашца. Уж дегlа в йода, дlайхий а кинала юкъйанарча пятилеткай гlирсаш хьалдеча. Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тlем тlа, промышленность а юрта боахам а дlахо айбара. Iилма-технически прогресса темпаш сихьяра планаш кхочашъеча хана.

Советий Мехка бацза-дика хlамаш карагlдуьларгдацар ерригача къамех болча къахьегамхой вежарайха дола доттагlал ханнадецаре, цар дхьана къахьийгадецаре. Халкъаш наькъа хилараx дизатlа хьадеддаденнад хlара къамена хlара народностен кхоллаий хьнар, творчески хьетам, таланташ. Вартталлача цхьаи дезало санна хьалъьй дар социализм, цар йодаргйоаца цхьоагlой кхотабалари — дlахо коммунизм хьалъеча коталонаш йоахаргхидарах бола тешам.

Адамий историен хьалхагlа цlаккха а дийзадац Советски Союзо шийца хьадьоккхар санна дола халкъий цхьоагlо айхха кхотавлари доттагlали. Из вежарашха йола цхьоагlо социалистически строя маlангара къайоагlаш я, социализм дегlахара объективни закономерность а хинна дlоттай. Цунна цхьана, чlоагlяуш йола халкъий цхьоагlон доттагlали — СССР-а юкъейоагlача республикай экономикен культурен айара, къамаштен народносташтен юкъера керда гlулакхаш хьахийтара, общества ерригаа вахаб социалистически наькъана эргадаккхара КПСС-он Советски пачхьалкхенон чакхдоахача доккхийча гlулакхех дьалкинар.

СССР хьаяь 50 шу дизара кийчо ека юкъагlа Коммунистически парте цlаьхте в бакъду вай мехка халкъашта юкъера бузаташ айдагlен кlоаргагlен хилийтара, цар интернациональни цхьоагlо кхы а чlоагтlагlа хилийтара дакза дарг мел доацар де вlаштlе лаьрхlа ше хилар. Цо партийни комитеташ, ноттигера Советаш, профсоюзаш, комсомол, ерригаа общественни организацеш вахара моллагlча сфере — экономика, идеологи, культура а быт из яле а — доккхарийла ю халкъий доттагlал дlахо чlоагтlдара, социалистически къамаш тоадараш гаргадараш новкъостал де.

Бегалдоалаш хlама да, Татарера Камски автомобильни гиганта хьалхара аргlа сихагlа хьалъьа а кьихха, эксплуатаце дlадларо доттабеча къовсама «АвтоЗИЛ» яхача Московски объединене. Горьке цlерагlча станокий-автоматий киевски завода, Минска автомобильни завода, дуккхача кхыча предприятей коллективаш юкъехьар. Киргизера Токтогульски ГЭС хьалъю тайп-тайпарча къамех болча наха, цо хьайоаккхаш йола электрически энерги Средни Азен Къулбехьен Казахстанан бlарча кхыя энергетически системина юкъе гlоргья. Укх тlехьарча хана кхыя Украина театрашка вежарашха йолча 12 республикерча авторий пьесех 60 соагlа керда спектакль оттаьй. Дукха ха йоацаш чувашски АССР а кхача толамца чкахдар Дагестана халкъий культура деноаш. Цу тайпара факташ — республикашта юкъе бергкате буззамаш лоттадеш, ерригача Союзе бlарча цаl йола экономикен культурен дегlайоалаена тlа-тlа доккхагlа дакъа лоацаш дилаоа дола къьнга тешал.

Хlана массе метте шерра баржаш латт дезача дешп кийчо ира дlаболабаь, организаторскни массово-политически болх. Из беча дона лоархlаме до парте чакхйовха ленински къамий политика толар, дуккхачо къамех латта бlарча цхьа пачхьалкхе а хь советски республикаш вlашагlтохара исторически лоархlам массе оагlорахьара хьагойтилга lалашдар, социалистически къамаш дегlаахарен шоайла гаргалдарен закономерносташ хьалда масалаш а кхувлаш кlоаргга хьедлаар. Цу балха массе тайпарча формашца гlулакх де деза советски наха, къьстта а кхуьш йоагlача тlехьенашта. СССР халкъий вежарашка йолча воттагlала, советски патриотизмага социалистически интернационализмаш уйлаина, национализмаш шовинизмаш юхедисарашца, местничества гlулакхашца ношар хургбоацача уйлаина, ерригаа къамаш народносташ кlоавта лархlара уйлама кхетам чlоагlагlа балара.

ССР Союз хьаьж 50 шу дизара иха йоагlача тайпара нахьадаля кийчуш дола вай мехка халкъаш шоай кхоллаеча къахьегама, творчески хьнар айдарца хьахьон шоай цхьоагlон сийлахь - доккха доттагlал. хьехсарча коммунистически партене гонахьа шоаш айха кхотадела хилар. Ерригача халкъа юкъара цlей мехка экономика дегlайолаеча культуран гlирсаш хьалдеча, социалистически Дай-мехка низ дlахо чlоагlбеча кердa хlамаш карагlдуьйларца белгалдаккха гlерт уж.

(18 мартера «Правда» передовая).

ПАКИСТАНА ПРЕЗИДЕНТ З. А. БХУТТО МОСКВЕ КХАЬЧАВ

16 марта официальни визитагlа Москве кхаьчав Пакистана Исламски Республика Президент Зульфикар Али Бхутто.

Пакистанен Советски Союзен пачхьалкхений байраххашца еттача Внуковски аэродроме Президента накъавахха йар СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, СССР Министрий Совета председатела хьалхара заместитель Д. С. Полянский, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя заместитель В. Н. Рубен, кхыбола официальни нах.

Летин майдан тlа сийлен ха оттадир. Пачхьалкхений гимнаш лоакхар.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-ПАКИСТАНСКИ ПЕРЕГОВОРАШ

16 марта Кремле дlайолаелар СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина Пакистана Президента Зульфикар Али Бхуттонен юкъера переговораш.

Переговораш ечa хана дийцар Советски Союзан Пакистанан юкъерча шин оагlорахьарча гlулакхий дешаш, Индостански субконтинентера гlулакхаш, хlаьта иштта шинна а оагlонна хьаштдолаш йола дунен халкъашта юкъера кхы проблемаш а.

(ТАСС).

Приднепровски машенаькъа тlа тохкаш я машенаькъа транспорта керда тайпа реактивни низаца дукъ узза вагон. Из опытни экземпляр хьалъий Калинински вагонашъеча заводе. Тохкача хана сахьата 250 километрга кхоачаш сихбаьб цо никъ. Масса дола вагон хьаеча дакъа доац вагоностроение ВНИИ Iилманхоша, Александр Сергеевич Яковлев керте латтача конструкторски бюрос, УССР Iилмай Академе механика института Днепропетровски отделене болхлоша.

СУРТА ТIА: тlехь-тlайоагlача хана машенаькъанна кхоачаргйола двигатель.

А. ЗАПАРА сурт. ТАСС фотохроника.

ИКП XIII-ча съезде

МИЛАН, 16 март. (ТАСС). Укхаза дlаяь болх беш я ИКП XIII съезд. Делегаташа чlоагтlа тlоараш а тохаш тlайцар автономни социалистий Болама секретара Д. Фьореллос Болам ИКП-ах дlакхет аьнна яь заявлени.

Тахан Итале латтача политически хьалах дийцар ше къамаьл деш ИКП Политбюро члена Джан Карло Пайетта. Из хьал, аьлар цо, цlенхашта а предпринимателашъ йолаьча дукхаленций чlоагlал, христианско - демократически парте реакциони низашнара компромиссаш, полице еча гlоьнаца репрессеш яйна, на lош, провокацеш леляйнах а, дайда оцаш дийлар теркаллича, хаераш тlатесса тарлуш а да.

* * *

РИМ, 16 март. (ТАСС). ИКП ЦК органо — «Унита» яхача газето кепатеха арадаьккхад КПСС ЦК итальянски коммунистий XIII съездага дахьийта моаршал а, хlаьта иштта КПСС делегацеца керте латтача КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС Московски городской комитета хьалхарча секретара В. В. Гришина съезде даь къамаьл а.

15 апреле—Ерригсоюзни коммунистически субботник

ДИКАЧА ГIУЛАКХИЙ ИНИЦИАТОРАШ

15 апреле хургдолча Ерригсоюзни коммунистически субботникна йоагlаш йола кийчо ю оаха. Цу дийнахь бергболча балха график а отталья.

Хlанзехьа белгалдаьд де дезараш. ГIулакхерча наха технически инженерно - технически белхлоша гlонна дола балхаш дергда, балха моттигаш, помещенеш цlенъергья. Хlаьта бlаь соагlа болхло хургва продукци араяхеаш. Массала санна йиза енена чакхйоаккхаргья цар. Цу дийнахь дуккха а дергдола кхыдола балхаш доацаш 3 эзар соагlа сома мехьа продукци араяхаргья иха фабрика болхлоша.

Фабрика коллектив интернациональни я. Вартталла къахьегаш я из. Дегаш гlоздьнна тlайнцар оаха «СССР хьаяь 50 шу дизара кийчо» яхах бола КПСС ЦК Соцам. Иштта къахьегама соагlташца дезде дерхl фабрика болхлоша сийлахь - доккха бахьна В. И. Ленина вин ди а. Ерригача дикача гlулакхий инициатораш коммунисташ ба.

Х. КОТИНОВ, «Дружба» яхача Грознерa картонажни фабрика директор.

ЦАI САННА...

Кхоачаш бута а бисабац В. И. Ленин ваь 102 шу дизара хетадаь Ерригсоюзни коммунистически субботник хила.

15 апреле массанара балхара ди хургда Нохч - ГIалгIай химически заводе а, цхьа хlамига белгало мара йоацаш. Хьалха шоаьй хана иха болхлой цу дийнахь берригаш а lурра бовгlаргба. Болх беш хургья заводе мел йола цехаш: шуташ ю, олифер кийчду, басараш арахеца, ахыраш. Цу дийнахь бола беш шоаш даькха ахча пятилетка шоллагlча пятилетка фонде дlачудала лаьрхlа дармшкаш.

Хlара болхлочо де хlама карадоагlаргда. Цхьабараша керам цlенъергья, вожаш вов цхьалхадоаккхаш хургба. Васар тьонхаргда, кlир тохаргья, еха станок тоергья — цхьанне а сагот дергдац субботнике.

П. МЫСИН, Нохч - ГIалгIай химически завода директора заместитель.

СУХАЛБЕ, АХАРХОЙ!

ШЕЛКОВСКИ ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ КЪАХЬЕГАМА КОТАЛО

Шелковской района юрта боахама къахьегамхоша хьалхара толамаш даьлад пятилетка шоллагlча шера тlайна пачхьалкхен задания социалистически декхараш хаиля хьалха кхочашдар духьа доттабеча къовсаме.

Хьайбай продукташ йоахара хьалхарча квартала план, цул соагlа ехкараш а тlехьа лаьрхlача, хана дикка хьалха кхочашъяьй. 640 тонн доахка дезаш хинна дул 710 тонн дехкад пачхьалкхенга. 1050 тоннала мател заготовительни пункташка дlахьийтай 1115 тонн шура. Планаа соагlа дехкараш а тlехьа лаьрхlача 101 процент кхоачашъяьй фуаш доакхара пам. Шийлен дlаьхденнен хиннача lахо тlакховчаяь ерригa даллоаш эша а я, района боахамаша соахк цу хания дехкачуа дуккагlа дехкал: дуля — 55, шура — 35 процент.

Планал соагlа дlахо йоахаш латт хьайбей продукци.

СССР хьаяь 50 шу дизара бахь боагlача тайпара накъабала кийчбеннача фермий къахьегамхоша лаьза дарг мел доацар ду доахана кхьатарол дика lа чакхдоаккхилга вlаштlехьлакхара, цар продуктивность дlахо лакхьалта lалашдара.

Г. САМАРСКИЙ, КПСС Шелковской райкома секретарь.

В. ЗЕМСКОВ, райисполкома председатель.

БIАЬСТИ ЙОАЛАШ ЛАТТ

Доаача толамашца чакхдаькхало пятилетка хьалхара шу Ачхой-Мартана района «Новосельский» совхоза къахьегамхоша. Планагlа пачхьалкхенна дlачудала дезаш 2300 тонн долча цар дlачудоаннача баьцадарех 3400 тонн хилар. Иштта дукхагlа ехкаа кхьйола культураш а. Хlаьта ерригa совхозе баь пайда 524 эзар сом хилар.

— Мишта хургда укх шера гlулакх? — аьдаш уйла е баьцнаб боахаме. Из уйла ойт царга шолаьо йохьальча сомий гаьнаша. 170 гектара тlа хинна хьачий, гlамгlай, хьайбей гаьнаш йохьаьй. Цхьабакъда, из хало тlаккхачараз бехабац совхоза къахьегамхой, хlана аьча цар хlаннаехь а лерад из ше мотта оттадергдола наькъаш. Специалисташа лаьрхlад йохьабаьча сома метта баьцадараш свеклан дlае. Шоаш тlайнца социалистически декхараш фуннагl дале а кхоачаиде лаьрхlа ба къахьегамхой. Оттаьй цар дlадоача культурай хьувкъам лакхбера чакхъяха еза агротехнически мероприятеш. Гурахь дена хlара гектара 5 центнер минеральни удобрени а йиала кийчдаьд баьцадараш лаьрхlа 445 гектар латта. Иштта удобренеш ехкай 545 гектар йолча сомий беша а. Садоахнача хlамашен лазарашен эе дергдоацаш молхаша техай гаьнашта. Дика удобренеш тийсай кхашледаларaша гурахь дийначa аьлта. Хlара гектара шиъ-ах центнер аммиачни селитра йиалай, 444 гектара тlа гурахь кlа даддийнача а. Укх денош а сонаш дац уж балхаш боахаме.

Минеральни удобренешца тоадеш ба къахьегамхой баьцадараш дувргдола латта, сомий бешамаш, комсий плантацеш. Хlара гектара 1200 кубически метр кхоачийташ чуэлийташ хий диллад къахьегамхоша 625 гектар йолча сомий бешек баьцадараш дувргдоача 300 гектар латтен. Кхы цхьацха а да боахаме гlадлугаш дола масал. Укх шера 23 февраль тlаккхачаш ерригача тракторий парка ремонт а яь цхьоалагlча марта тоаль баьлшаб механизатораш боахама инвентарь. Хlанзле lалашъяьй совхозе бlаьсти ешаргйола 180 тонн тайп-тайпара ядохимикаташ, 130 тонн кlир. Кхыча боахамашкара ийю совхоза перегной, хlана аьча шоай боахаме из йоацандаь. Цунах зlадолар лахайттеда юхметтаоттаргда цунах хьаболача пайда. Из хоаш бола боахама специалисташ дукхагlа lалашъе гlерт перегной.

Бlаьстан балхий график хlанзлехьа оттадаьд хlара отрасле, вlашагlьехкай сом, баьцадараш, комсаш лелаерий бригадаш. Хlаьта цa тоьаш бола трактористаш шоай низана кийчбу боахаме. Трактористий курсашка дешаш 25 саг ва. цу юкъе чехкарий а болаш. Цу тайпара хьча кийчоница духьалъоттаргба къахьегамхой бlаьстена. Уж зот тийша ба. СССР хьаяь 50 шу дизара накъабоалхаш тlайнца декхараш шоаш толамца кхоачашдергхиларах.

Б. РЫБОЛОВЛЕВ, «Новосельский» совхоза керта агроном.

ЛАКХА ХЬУВКЪАМ КХЕБЕРГБА

МалгIабика района «Алханчуртский» совхозе дика вlаштlехьдоаккхаа юртбоахама техника тоара балхаш. Механически мастерской чувалча чlоагlа дог гlоадола. Укхаза мел вола саг чуйина ший болх беш ва. Механизаторий ерригa тоае эзаш яр укх lай 62 трактор, 28 нух, 36 селка, 27 культиватор, 16 дисковни сушильник, 10 прицеп, 408 навха. 27 марта ремонт яь йистехикка дош денлад цар ерригa техника. 1971 шера IV-ча кварталe ремонтикаша тоаль хоара арабаьккхар 12 трактор. План 10 йолча, 6 нух — кхьъ тоаде дезача, иштта планал соагlа тоайир кхыйола инвентарь. Двигателаш тоеш лаьрхlа слесараш ба мастерскеш. Хlаьта кхы мел дола балхаш дераш механизатораш шоаш ба. Укхаза мел ду балхаш графикагlа ду. Ремонтиц балхаш цу тайпара дlадахьа вlаштlехьдаргдацар, нагахьа санна совхозе цу гlулакха хашнахьа терхаш тlабаьхийтабецаре. Уж балхаш дlадолалеча хана дуккагlйола запасной оттхалаш lалашъяьйр боахаме. Цудухьа вlаштlехьдоаl цар ремонт яра балхаш чехка дlадаьха, 1972 шера I квартале 16 трактор тоае езаш бар ремонтикаш. Яхайтте а тоаль а баьнна II-ча квартала чотах болх беш ба уж.

Фу новкъарленаш а шуна балха юкъе? — хетт аз ремонтикашка. — «Тха мел вола къахьегамхо раьза волаш дика вlаштlехьбаьнкаб аха болх». — аьлар мастерске заведующе Киева. — Тхона аттара чlоагlагlа эшараш запасной оттхалаш я. Хlаьта къахьегама хьалаш шоана гуш ма дий. Цу тайпара балха раьза болаш, дегаш айденна къахьегаш ба ремонтикаш Дарсигов, Евлоев, Льянов, кхыбараш. Социалистически яхь вlаштlехьяккхараш хьехаме къахьегараш а уж вай лакхетьа вlёраш аьхараш ба. Хlара бетте итогаш ю укхаза. Яхье котбаьннаранеа Сийлен грамоташ, мах бола соагlаташ, ахчан премеш тел.

Дика тоальча техника вlаштlехьдаргда кхашкара балхаш дерттlа чакхдаха. СССР 50 шу дизара сийна тlайнца социалистически декхараш толамца кхоачаиде. Из иштта хилийтара шоай цьнари, низа кхо ца беш къахьегаш я мастерской коллектив.

Б. ГАСАРОВ, штата воаца корреспондент.

СССР 50 шу дузача денна сийна дьржача яхьа Грознера ТЭЦ-а болхлошта юкъе хьалха латтачарех ва «профессегlа дикагlвола болхло» аха сийлен цlи лелаю слесарь Сошнев Николай Иванович. ТЭЦ-е эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник аха сийлен цlи хьакхай цо, хlара сменагlа нормаш 120—130 процент кхоачашъю цо.

СУРТА ТIА: болх беш ва слесарь Н. Сошнев.

Х. СУРУДЖАНЦА сурт.

ХЬАЖКIАШ ЛЕЛАЕРИЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ СОВЕЩАНИ

Селхан Грозне КПСС обкома политически просвещене Цlагlа республика хьажкlаш лелаерий совещани хилар. Совещани хьайийлар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина.

«Республика колхозашкен совхозашкен хьажкlаш лелаелга дегlйдоаладара де дьларех» доклад йир совещане республика Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела А. М. Слесарева.

Прениех къамаьлаш дир Шалиа района «Джалка» совхоза бригадира Б. Сандова, Назрани района «Назрановский» совхоза хьажкlаш лелаеча звено звеньевойс Б. Газдиева, Наурски района Ленина цlерагlча колхоза хьажкlаш лелаеча звено звеньевойс С. Калмыкова, Сунженски района райисполкома председатела С. Котиева. Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза хьажкlаш лелаеча звено звеньевойс И. Чагаева, Гудермесски района юртбоахама управлене начальника А. Волкова, Черсий-Балкхарой республика Баксански района «Трудовой горец» колхоза председатела Н. Кокова, Грозненски района «Атагинский» совхоза директора М. Арбиева, Къилбеседа-Хlирий республика Пригородни района «Чермен» колхоза хьажкlаш лелаеча звено звеньевойс Т. Аликова, Грозненски опытно-мелиоративни станце директора В. Нагаева, Сунженски района XX партсъезда цlерагlча колхоза председатела М. Чесновоwе, Грозненски боахами опытни станце воккхагlа волча Iилман сотрудника Д. Зимина, Грозненски пачхьалкхен фу къовсадеча сета инспектора В. Дементьева, КПСС Урус-Мартана райкома хьалхарча секретара С. Яхаева, республика «Сельхозтехника» объединене председатела И. Аванесова, КПСС обкома юртбоахама отдела заведующе Ф. В. Юрченкос. Совещане дакъалоацараша республика ерригача хьажкlаш лелаерашка кхайкарал дир.

Республика хьажкlаш лелаерий совещанех йола отчет газета тlа кепатоаргья.

А л х х а кердадараш

ЛЕНИНГРАД. Шера 400 эзар квадратни метр чуlе моттиг йола цlенош хьалде низ кхоачаргболаш бола цlенош ду комбинат хьалъе йолальй выборгски нагlорахьа. Предприяте арахецаргья тайп-тайпара архитектура йола оагlонех хьалъе йиш хулийташ болча конструкцей наборош. Ленинграде цlенош хьалдечарна юкъе пхлагlа хургья из комбинат.

ТОЛЬЯТТИ (Куйбышевски область). Хин порте болх бе йолалийтай керда хьалъяь причал. Цига цхьан хана кхаь кема тlа мухь бетта йиш я. Бlаьстан юхьа укхазара чехка массе районе дlахьа йолалургья Волжски автомобилий завода малолитражкаш.

САРАНСК. «Светотехника» яхача сарански объединене пхи метт низ бола кварцеви галогенни лампаш. Ужжало йолча накаливане лампашачча массехказа дукхагlа ха йоаккх цу лампаша болх беш. Царех шерра пайда эцаргба турбалкай чоскаш кхыйола поарчlаме оаглашашш тьеча тlахьожам доттабара.

(ТАСС).

СССР хьаяь 50 шу дизарга

КАДРАШТА КХЕТАМ БАЛАРА—ДУКХАГӀА ТЕРКО

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙЧЕ СОВЕТСКИ ХАЛКЪИЙ БАРТТАЙНАЧА ДЕЗАЛЕ

К. ОЗДОЕВ,
Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель

КПСС XXIV съездо майно хьалхадаьккина оттадаь доккхий декхарш кхочушдеран, общества вахара ерриге аргӀонте кулгалдеага, мало юкъе беча организаторски политически балха боарам алсамбоалга айхха дузадеина да кадраш хьахарница, балха тӀа дӀахӀиттаран, цӀерна кхетам балара ленински принципех лерригӀа кхочушьяра.

Социалистически пачхьалкхан кадрай лоархӀама доле долу, уж хьахарца балха тӀа дӀахӀиттарца партийни принципех массе оагӀорашкахь тӀоархоа хьежаш, сийлахь-доккхача Советски пачхьалкха хьалхара а кхиначе В. И. Ленина дӀахьадаьд тешаме хилар, политически кхетамегӀа, гӀулакх доьзарга, административни кхетамага хьажа кадраш хьахархилга.

Укх тӀехьарча шерашка боаккха болх баьб вай республика советски болхлой кадраш чӀоагӀьяра. Кулгалдеча гӀуллакхаш тӀа ахийтаб дукха хьинар долаш инициатива йола коммунисташ е парте боацараш а, дукхагӀа кхинна деххаре юкъара образовани, политически специальни кийчо йолаш бола болхлой. ХӀанз республика министерствай, управленей, ведомствей берригена кулгалхой лаккхера образовани йолаш ба. Берригаш а хӀана бац вьина бераш хьалха болхлойн вахарбэйн хинааб ук. Укх тӀехьарча пхе шера дукхагӀа хинаб пачхьалкхена дола деча органий аппарате лаккхерен юкъерен образовани йолаш бола болхлой. НагахьалгӀа 1966 шера лаккхера образовани йолаш 697, юкъера образовани йолаш 599 болхло хинйолла, 1971 шера болх беш хилар лаккхера образовани йолаш 863, юкъера образовани йолаш 772 болхло.

Дикка хувцаенна къахьегамхой депутатий районийи городийи Советий исполкомий председателийи секретарийи состав. Райисполкома 16 председателах болх беш ва лаккхера образовани йолаш 14, юкъера образовани йолаш 2 саг. 1966 шера лаккхера образовани йолаш райисполкома цхьайкха секретарь вацар, хӀаьта хӀанз 5 саг ва. Иштта гӀулакх да городской Советий состава а.

ЦхьабаькъДа. къаьстта доккхий хувцамаш хинад пачхьалкхен Ӏедала лоархӀа звеной къахьегамхой депутатий юртийн посёлкайи Советий исполкомий председателийи секретарийи состав.

ХӀанз юртийн посёлкайн Советий исполкомий председателий секретарий 85 процент бераш лаккхерен юкъерен образовани йолаш ба.

ДукхагӀа дийна болхлой юрта оттабарах тоабенаб Советийн цар исполнительни комитетийн болх. ДукхагӀйолча Советаша дийцар КПСС XXIV съезда решенешка кхочушьяра декхараш, кийча а ю шоашкахьа уж практически кхочушдара тӀаерзаь мероприятеш. Дукхача Советаши цар исполкомаши чӀоагӀьяь городо, юрта, посёлка вахара экономически социальни процессаш дегӀайовлара эш йола ялани, тоабаьб кхоллагӀча пятилетка пленаши задании, хӀаьта иштта тӀаийца социалистически декхараши кхоачашдеш къахьегамхой оарцагӀоваш беш бола организаторски болх. Дукха а цӀоагӀагӀа дегӀайовлаьй Советий балха ӀӀара демократически [illegible]аш.

1971 шера къахьегамхой депутатий юртийн посёлкайн Советаша лелаьча социалистически ехь итогагӀа дика хӀамаш карегӀдаьннад дукхагӀа юртий Советашта.

Курчелой юрта Совета (исполкома председатель А. Б. Денгаева) чуйоагӀача моттигашна юртбоахама продукци эцара пачхьалкхен задани тӀехкхоачашьяь, исполкомо доккха дакъа а доацаш юрта лаьйийлай 536 дешаркхочоа моттиг йола школа, 250 сага моттиг йола керда культура цӀа, водопровод йиллай, артезиански скважина яьккхай, бахача нана хьалдехьа шо-шоашта 50 цӀа, 300 метр дӀахьа наькъаш дехкад, всеобуча закон кхоачашдеш Ӏалашдаьд.

Гикаловски юрта Совето (исполкома председатель Р. Томиян) массехк шера еӀаштта хьалхара моттиг лелаю. ТӀехьа боаккха болх баьб посёлка боахамех социально-культурни гӀирсаш хьалдара, тӀехкхоачашьяь юртбоахама продукци эцара пачхьалкхен задани, боаккха болх баьб посёлок тоаяра.

Болх дика бу Калиновски станица Совето (исполкома председатель Ф. В. Зайцев), Элистанжи юрта Совето (исполкома председатель Ш. М. Чекаев), кхыдар.

Советий балха стиль эргайоахаш тоаяра, коммунизм хьалхара даьхьара цар лоархӀам лакхбара инициативах хьинара дукхагӀа ялла лаьный дукха городскойн районий Советий исполкомаш. Масала ,город Грознерча Заводской райсовета исполкомо (председатель О. И. Дробязко), 12 массехчарча комиссе, 9 депутатски совета, боахама дерригача доаьхьоцкерча производства хьайха лаьтарен специалистахи йолча активерча 1600 сага хьинарача гӀулакхех ког гӀортолга а эш 1971—1975 шерашка моттигера промышленность, чуйе цӀенош хьалдеяга, бахама наха культурна-бытовой гӀулакхаш делга дегӀадоаладара перспективни план а оттаьй, из толаме кхоачаш а ю: пятилетка хьалхарча шера план канал 8 дийхьата 102 процент кхоачашъелга, дукха квартираш чуйоле шиаш чуйе цӀенош, 280 бера моттиг йола берий беша-яслей комбинат, 265 моттиг йола турбаза, керда [illegible] тика, 8 павильона тикен хьай а ях эксплуатаци дӀаяьга, бахача наха бытовой гӀулакхаш ду саъ кхы а 7 точка дукхагӀа кулга еӀаштӀехьдаьккхад. Предприятей балха координаци яра дахьарча шийн боккхонех кхетамца пайда а эцаш, Советий депутаташта хержаьоша дахьача 43 наказах 35 кхоачашделга Ӏалашдаьд. Царга хьежа шоллагӀа трамвайни наькъаш дехкад, цӀа ялара кхераме йолчан гӀаз йолчан моттигашкара 80 болхлой дезал кхьмакхьа бахча хоашдаьб, моттигаш тоаяра шоссе масейнийи чакхдаьккхад.

Кхыча Советий гӀулакхах лаьца а доаладе йиш йолаш масалеш кӀезига дац. Грозненски райсовета исполкомо (председатель нек. Т., М. Эсенбаева), къахьегамхой оашагӀа а боахаш, пачхьалкхенге елат доккхара плани социалистически декхараши кхоачашделга еӀаштӀехьдаьккхад, хӀаьта из бахьан долаш района РСФСР Министрий Советех ВЦСПС-ех кара-кара тела ЦӀа байракх а еннай. Исполкомо еӀаштӀехьдаьккхад организационно - массови болх тоабелга, бахача наха торговий бытовой, коммунальни а культурни а гӀулакхаш дикагӀа делга.

Шелковской райсовета исполкомо (председатель В. И. Земсков) еӀаштӀехьдаьккхад пачхьалкхенга юрта боахама продукташ йоккхара плани социалистически декхараш тӀехкхоачашделга; районе юкъашка эксплуатаце дӀаеннай 1122 квадратни метр чуйе моттигаш, 2 тика, бини 13.5 километр наькъаш дехкад, бахача наха шоашта хьалдаьча 615 цӀагӀа гӀаз чуйиллай, дакъа доацаш 8 зиар совгӀа саг а волаш 8 воскресник дехд моттигаш цӀенъяра, тоаяра, и. кх. дӀ.

Кадраш хьахаржаран балхаш тӀа дӀахӀиттаран лоархӀаме гӀулакх да кадрай преемственность, кхьанара опытни къонеи болхлой боагӀ-боагӀаче тайпара дӀаийсбаь.

Къоначи къонаи кадраи цхьана тарьяра доаьхара из ленински принцип лерригӀа кхочашъеш я. Масала, 1965 шера моттигерча Советашка хержача депутаташта юкъе бар 30 шерага кхаччалца хьана 22,5 проценти (цу дакъе 411 комсомолец) 50 шерал тӀех ха хьина 15,4 проценти депутаташ; 1971 шера моаь бетта хержаб 30 шерага кхаччалца хьина 33.6 проценти (цу дакъе 1620 комсомолец) 50 шерал тӀех ха хьина 10 процент гаргга депутаташ.

Боккхача лоархӀаме да кхалнаш кулгалдеча балхаш тӀа ахийтар. Цу гӀулакха дахьаш кӀезига дац вай республика. 1965 шера Советий исполкомий председателелле болх беш 13,7 проценти секретарелле болх беш 30 процент гаргга кхалнах бар; хӀанз председателелле болх беш 29 проценти секретарелле болх беш 42 проценти ба кхалнах. Кадрай совера тӀатьюзарен къахьегамхой массе тайпарча категорех бола тӀехьана нах тила беза — болхлой, колхозной, интеллигенци, кагирхоех, кхалнаьхах дикагӀбараш. Практически гӀулакхаца шоаш дика хьинар хьахьокхараш. Вай республика халкъа боахама болх беш ба лаккхерен юкъерен образовани йолаш а коммунизм хьалхахо сийлахь-доккхача гӀулакха мутӀахьа а бола, шоашта юкъера партийни, советски, боахама органий кулгалхой хьалхаьбе мегагӀбола 50 эзар совгӀа специалисташ.

Укх тӀехьарча шерашка Советий исполкомий председателелла ахийтаб дукха къона, дийша, хьинар дола болхлой. Практически балха дика школа яьккха йолча цу кадрех йиза йола резерв хила йиш я дӀахо доккхагӀйолча кулгалдеча гӀулакхаш тӀа ахийтав. Лаккхерча гӀулакхаш тӀа ахийтав йола дика резерв я — моттигерча Советий председателий заместителаш, исполкомий членаш.

Боахамех социально-культурни гӀирсаш хьалдара довзаш кхоачашьяра дахьа Советий лоархӀам лакхбара КПСС XXIV съезда вешенош кхочашъяра дахьарча доккхийча декхараша вайна тӀедула советски болхлой идейни кхетам хьинара гӀулакхаши тоадара йоаккха елга. Экономика, йилма, культура дегӀахувлара дахьача толамаша керда, кхы а чоалхагӀа декхараш хьалхаха оттаду. Советий болхлошкара дӀахьа пачхьалкхен Ӏедалан пачхьалкхена доалдечен органий компетенци юкъедоагӀаш мел дола дешаш квалифицированно къастаде торо, вургӀолаш йола кӀоарга массе оагӀорашкарен знанеш хулга.

Вахаро хаддаш дукхагӀа дӀадех кадрашкара. Вайна вы боккха политически саьдетам а профессиональни кийчо а йолаш, экономикан культурен дегӀахувлара дешах кхеташ, къастаде хоаш, доккхадара кӀанзерча методах кхетам бола нах.

Цу гӀулакха укх тӀехьарча кӀане вай парте Центральни Комитета дукхха гӀулакхаш чакхдаха оттадаьд партийни советски болхлой знанеш лакхъяра. Советски болхлой деша дукхагӀа дӀачуийбе оттадаьд партийни дешара заведенешка, пхе шера деша дезаш Еррисоюзни юридически заочни институте хьайийллача советски строительства факультете. ДукхагӀча дахьа цу факультете дӀачуийбераш советски болхлой ба къахьегамхой депутатий районийи городийи Советаша еннача рекомендацегӀа.

КПСС ЦК-ерча Лаккхерча партийни школа шин шера отделене деша ухийт Лаккхехьарча Советий Президиумийи Министрий Советийи кулгалду болхлой, районийи городийи Советий исполкомий председателаш, СССР Лаккхехьарча Совета депутаташ обласни юкъерча партийни школа — горрайисполкомий председателаш, председателий заместителаш, секретараш, отделий заведующеш, союзни автономни республикай Лаккхехьарча Советий депутаташ, КПСС ЦК-ерча заочни ВПШ-е а пхе шерашка шераи отделенеш. Советашкара дӀачуийбу районийи городской Советий болхлой, къахьегамхой депутатий юртийн посёлкайн Советий председателаш, председателий заместителаш, секретараш, депутаташ, моттигерча Советий активашара нах.

Цу тайпара, дукха а дукхагӀа бола советски болхлой ӀӀаркачча цхьан системагӀа белгтаьарча планагӀа, дешаро формагӀа долча дешаро чулаьцаб.

— Дешар хьехама моттара уйна тӀаерзаьй марксистско-ленински хьехам кӀоарга Ӏомабара, коммунизм хьалхара, Ӏедала организации управлени балха стили методаши эргайовлаш тоаяра дахьара социалистически пачхьалкхен лоархӀам лакхбара, боахамен социально - культурни строительства декхараш кхоачашдеча Советий балха опыт Ӏомаяра.

Теркалде деза, законность Ӏалашъяра гӀулакха Советий болх оалангара тоабенза Советий исполкомашка шийн бизаче боарам тӀа дӀаоттабенза барг, ца хилар, юридически знанеш йолаш бола болхлой эшаш хилар. Ӏедала организаций гӀулакхаш, советски строительства теорен практикан дешаш, балха дика опыт организаторски балха формаши методаши дукхагӀа ювца еза кепайоазон гӀа.

Кадрашта кхетам балара лоархӀама гӀулакх да гӀаийю политически кхоачаш мишта ю хьежар. Кадраш хьахоржилган лаккхерча гӀулакхаш тӀа ухийтилган айхха дузадеина да партешъ правительства дерригаш болхлоша кхочаш миште ю, шоашта дӀаенначе участока кулгалдеалга цар Ӏалаш мишта ду хьежам дайна лоаттабеча тӀахьожамца.

Парте XXIV съезда хьал КПСС ЦК Отчетни доклада тӀа хьинед, кадрах тешам болаш уж лерийгӀа цергара доагӀар дизза хьадерда цхьана тердиэла дергадь. Парти шийна кадраш тед цхьабалкъда, хӀараменгаха цо дизза кхо а дийхада, дахарг а да царна тӀадиллача гӀулакха къахьара доагӀар, моллагӀча гӀулакхаш тӀа баи хьалхагӀа гӀулакх дака даьдара хьина ца бутам цӀоагӀа беш беогба партийни пачхьалкхена дисциплина толхараш.

Кулгалдеара ленински стиля кертерча приципах цаӀ а бага тӀара коллегиальность. ЦхьабаькъДа Владимир Ильича белгалдаьхад, «Советски учреждениешка доладера дерриге дешаш коллегиально дувцераи къастадаран тӀехьа хила деза белгталера, къастам боцаш шеко йоацаши оттаь заданешши практически балхаши кхоачашдерах бола моллагӀча советски гӀулакхаш тӀехонера кӀеране эттера мийсагӀа бола безиткоазами» (т. 37, оагӀо 365).

Кадрай дисциплинен безиткоахами лакхбар — вай лоархӀамагӀача декхарех цаӀ. Из юкъцаш ер кхеравица, яхача административно методашца оттаь дисциплина а йоацаш, советски наьха боаздача сазатамца безиткоазамца оттаь дисциплина я.

Вай кадраш массаео а, керда общества хьалхара лоаттабеча къовсама еррига этапашка шоашкара дӀадахкараи дизза кхочушдеш хиннай, шоаш бенна томаи цӀанига а боабаьбаш цхьана. Цхьаккха а шеко яц, парте политика цар дӀахо а кхетамца тӀа гӀерттан чакхйоахаргхилерах, шоай а ца кходеш вай халкъа гӀулакхаш дегахилерах. Коммунистически парте XXIV съезда исторически решенеш, коммунизм хьалхара программа кхочашъяра шоай ницкъ, хьинар, знанеш кхоерг ца хилерах. ТӀахьарча дешах деккхо сонна лаьт вийча, из лаьт, республикерча къахьегамхой масех хьинара исслагӀча пятилетка задани толаме кхоачашъяра, сийлахьча юбилейна — Советски Социалистически Республикай Союз хьаль 50 шу дизаза беза боаггӀача тайпара накъабакаре оарцагӀдахара.

ВЫШКОМОНТАЖНИ ЦЕХА КОММУНИСТАШ

Старогрозненски УБР вышкомонтажни цеха партийни организацена юкъе 16 коммунист ва. Уж ба шоай къахьегамца хьоахам телараш, моллагӀа а кердалар, прогрессивни дар юкъедоаладеча хьалха латтараш.

Масала, хьалхарча вай коммунист И. А. Могилев. Дукхача шерашка вышкомонтажникалла болх беш ва из. Атта бац цун болх. Цукна геттара дика бовз буруй деттача оборудованена монтаж еча слесара, иштта плотника, бетонщика болх. Царех эш-эшаш бола болх бу цо. Укх тӀехьарча пхе шера чӀоагӀа лакхлелар Могилева сий вышкомонтажникашта юкъе. ЧӀоагӀа тешам белар цунах — шоай цеха профсоюза комитета председателла хержар цар из.

Хьожарга вай коммуниста Н. А. Гуреша гӀулакхашка. БархӀ шу гаргга ха я це цу цехо болх бу. Дика йовз цунна вышкаш хьалъярен буруи тохача оборудованена монтаж ярен говзал. Болх беш воллашехьа Николай Андреевича чакхъяьккхар мехкдаьтта техникум, техника - механика диплом а йолаш буровой вышкаш тохача воккхагӀвола механик ва из.

ХӀаьта цеха партийни бюро секретара Романдина цу цехе болх бу пхийтта шу да. Цо а болх беше а йистеьккхай 10 класс. Вышкаш еӀашагӀйохкача балха кьалхле а лелаю цо.

Цу кхоннхе а коммуниста хадданза лакхъю шоай квалификаци, технически литература деш, политически саьдетам лакхбу. Коммунист В. М. Кисаев пропагандист волча политэкономе кружоке дешаш ба уж. ХӀаьта Кисаевше Грозненски мехкдаьтта институт чакхъяьккха, йоккха говзал а опыт а йола инженер ва. Итт шу совгӀа ха я цо вышкомонтажни цеха кулгалду. Из дика рационализатор ва.

Бригада вышка хьалъеи монтаж ен йолаллехьа 65 — 75 процент гӀишлой материалаши оборудовани хулга еӀаштӀехьдаьккхад коммунисташа. Шерра юкъейоалаьй укхаза монтажа блочни системи, механизмаш, цкъа гӀулакхага дӀахийта хиннача гӀишлой материалехи буруи тоха скважинашка кукъальиначе блокех йайха эц.

Коммунисташа чӀоагӀа йоакхо ю болхлой къахьегама а быта а хьалаш тоадара. Цар еӀаштӀехьдаьккхад вышкашъерашта уж болх беш болча бӀайха кхача кхуьйлага.

Цу дерригенашта а вышкашъеращка йиш хилийтар вышкаш хьалъяра ха 35—37 ди хиннача метта 22 денга кхоачаш лоацъе.

Укхаза иштта юкъейоалаьй буруи детта оборудовани дӀанийсъю схема, хьалха улгех еш хиннараштa метта металлически переходаш, мостикаш, кхьдараш. Цо йиш хилийтар дӀадахача шера ийе буровой хьалъе, вышкаш хьалъярая скважинаш яхара юкъера юкъ лоацъе.

Вакъда, партийни организаце хӀана а тӀатагӀертта кхоачашъяц коммунистий критически замечанеш. Масала коммунисташа дийцадар вышкаш еча хана гӀулакх а лоацаш колхозийи совхозийи ялат дика хулаш дола лаьттан доадеш хилараш. ХӀаьта из дош хӀанз а къоастадаьлац.

Наттахьа ийслу коммунисто надоагӀа гӀулакх даш а. Масала, хӀама ца вишаш цу цехе тӀаьха пхе шера болх баьб коммуниста Н. И. Комарова. Малара чӀоагӀа тӀехьаваьвар из. Дукха дийцар цуга коммунисташа малар дитэ, яхаш. ХӀама хилазар. Собраней цуга оттаде дезаш хилар цун дош. Коммунисташа тӀехьара строги выговор йир цунна.

Коммунистий мугӀараш цӀена хилара тӀехьа къовсам лоаттабеча партийни организаце йоакхо ю парте дикагӀвола производственникаш хьачуийбара а. Укх тӀехьарча хана КПСС членалла хьахийцав вышкомонтажник Бахаев Янис. Цо дика болх бу бригаде, агитатор ва. Грозненски политехникума IV курсе заочно деша вагӀа. Иштта парте членалла хьалийпар ПТУ йистеьккха Изотьев Геннадий. КПСС членалла ваха хийчаш ва Прохоров Геннадий. Из Грозненски мехкдаьтта института 1 курсе заочно дешаш ва.

Коммунисташ производства керттерча участкаш оттаьаьб, социалистически эхь керте латт. ИйслагӀча пятилетка хӀара ди ударни хилийтара, шера план декабре кхоачашъяра къовсам лоаттабу цар.

«СССР хьаь 50 шу дизара кийчо ярах» болча КПСС ЦК Социально чӀоагӀа дегаш гӀоадаьхад вышкомонтажникий. Бригадашка, звеношка, кружокашка Ӏомадеш да из исторически документ.

Октябрьски УБР вышкомонтажни цеха коллективаца социалистически эхь а лаьца, чуйина къахьегаш ба Старогрозненски УБР вышкомонтажникаш. Укх шера итт вышка хьалъе, 10 эзар сомал кӀезигагӀа доацаш ахча кходе, цкъа гӀулакхага ахийта хиннача хьун материалех, фундаментий йоаххийча блокех, метизех, хьастанех, фланцех, турбех пайда эца дош деннад цар.

Шоай дош кхоачашдеш ба вышкомонтажникаш. Укх Ӏай № 685 йолча кердача скважинана эшача вышкаш буруи деттача оборудованенех монтаж ях яьккхар, хӀанз ши вышка хийчъе йолаьй.

А. ТИЩЕНКО.

Пятилетка шоллагӀча шера наьл канал хьалха кхоачам а еш, Советски Социалистически Республикай Союза 50 шу дузача денна къахьегама совгӀат кийчдара еррига шоай торонаш оарцагӀъяьхай А. Шерипова цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккха завода технологаша. Укх шера хьалдара моттиг дилош хьайоатӀа Николенко Владимир Александровича парте дӀатача коммунистически къахьегама сийлен цӀи лелача № 40/3 йолча установка коллектив. Товарни продукци арахецара шин бетта план 108 процент кхоачашйир установка технологаша.

Арахецача продукцента дӀайоаш мах лохбарах, рационализаторски предложенеш производстве юкъейоалъярах пачхьалкхена дӀайоахадъ шин бетта цар кхоаьхьа массехк эзар сом.

Установка коллективо чӀоагӀа къовсам лелаьтабу доагар, электроэнергия, реагенташ, хьайоан материалаш кхоара. Цох бода пайда боаллай. Шин бетта планагӀа лаьрхӀача совгӀа цар кхоаьй 10 процент доагар, электроэнергия, бӀаьш совгӀа йолаш реагенташ, хьайоан материалаш.

Хьинаре къахьегаш белгалбоала ба технологаш ДалаевӀ Ийса, Асхабов Салаудин, Садовский Василий, Кучеров Николай, слесарь Соломатина Наталья, кхы дукха бераш а. Коммунистически къахьегама ударникаш ба уш.

В. ДОТМАРЗНЕВ.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара хьалхадахьа) технологаш И. Далаев, С. Асхабов, В. Садовский, установка воккхагӀвола [illegible] И. Жайна.

И. ПЛИЕВА сурт.

Ф. П. Яковлева Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота [illegible]

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

«Грозэнерго» районни энергетически управлене системе дукхача шерашка творчески болх барах, общественни вахаре хьинаре лекъа лапарах, вайча дийнахь деха шовзткъе итт шу дизарна хувзадена Нохч-ГӀалгӀай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота дойла ЯКОВЛЕВ Федор Петровичa—энергсбыта директора.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель

К. ОЗДОЕВ.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь

Г. СКЛОКИН.

гор. Грозный,
1972 шера 10 март.

ДЕЗАШ КАРАЙИЦА ГӀУЛАКХ

Хамзаев Джунида Лаьча дика вовзаш чӀоагӀа лоархӀаш ва «Автоспецоборудовани» Грозненски опытно - экспериментальни заводе. Сварщикалла вов. Хамзаева болх бу вурийтталгӀа шу да. Йоккхача заводе дикагӀа болча сварщикех лоархӀаш ва из.

— Дика производственник, оьздо долаш саг ва Хамзаев, — йоах завода керттерча инженера Киев Хизарас. Иштта сай из мел ловзараш. Иштта шийн сий дайтаь итта цац. ЦхьабаькъДа, оалаш ва дий, хьаьналча къахьегамца даьккха сий кхерийн еӀа дак йоагӀ саина чӀоагӀа да, аьлаь.

Вай республике ейна ца Ӏош нехка а, доалод арахьа а дика йола ваш а опытно-экспериментальни заводе арахеца продукци. Йицьега бархӀ тоннага кхаччалца вуз айбу подъемникаш. 40 тонн доазх дола прессаш кийчъеча сварочни балхаш деш ва нов. Хамзаев. Сменни норманаш дахи тӀехкхоачашъю Лаьчас. Цхьаккха а гӀалат ца доалийташ цӀена бу цо болх. Цо даьр саг хьама везаш хилад.

Цхьаккха а оаз ха дӀалийтаьацаш Хамзаево Лаьчайна совгӀат ца кул. В. И. Ленин ваь бӀаь шу дизача шера цунна елар Юбилейни медаль.

Цуд тӀехьагӀа бархӀлагӀа пятилетка кхоачашъеча доккхий гӀулакхаш карагӀдувларах «За доблестный труд» яха медаль елай цунна.

Балха моттигаш хувцача нахах вацаш вац Лаьча. Цхьа-дале, производства эшо ба цу тайпара нах, шоллагӀа-хане, ч наьна шоашта а пайда балаш нох Вахьаьча саькъерлалуш производствай дег нах хуле хьайр бегатгӀа хургда. Цкъа цана кийцаш вов. Хамзаева балхе моттиг. Из а ца воалаш ваьд — 1957 шера Грозни наха цӀавоагӀаш. ХӀанз ше волча цо хьинаре болх бу 15 шу совгӀа да.

Шийн декхараш ханнальеи цӀена кхоачашдарца, вийнача моттиге новкъоста оагӀув хьаллала, цунна гӀо де кийча волаш, кхача та хоаши беза[illegible] хилара юкъайнца дехо ше вуца воахкалийт Хамзаев Лаьчас. Бригадаш спасебагӀа болх бойя а сменагӀа хьаль бу даьд ха йиш а. Шийна йолча нарна массанол хьалхагӀа дахьке воалар Лаьча. Ше ве хӀама да вацаш висача ца вахьа ца йоаш новкъостешта тӀо ца оттар из.

Цун даьтар воаланче дайэча, организаторски таланте гучальча кхо кулгалхона 17 сварщик чуйоагӀача бригадана кулгалю оттаву Лаьча. ХьалхагӀа а шоай деналвах нана кхоачашдерра бригада болхлоша. ЦхьабаькъДа, цунга дола кхьачьчуш тӀехьагӀа барт болашагӀа хилар бригада коллектив. Толлелар гӀулайхош, пханош заченши тӀаийлу воккхараши толагӀа кхоачашде яьлар.

Бригада болхлоша сварка а еш тайп-тайпара подъемникаш, прессаш еӀашагӀъехи. Керттерча хьакъе экспортни продукци а пар хийтьар. Шоаш кхоачашдер безиткхаме декхар долга хоача нов. Хамзаева бригада болх дика еӀаш тӀехьбаьккхаб. ХьалхагӀа а бу ше деза а хайа болхлой боагӀ-боагӀача дӀалийсбу цо. ХӀараметара доаттӀар хьалех. Кхычарна дӀа тӀа а ца деккам хадагӀа. сагатагӀа хар ше ду бригадира. Цулухье цунгара хьокхам ийбу бригадерча наха. ХӀаман кхонде. хьурмат де Ӏемача нов. Хамзаева бригада болхлоша дукха еьих, кхийола [illegible].

Дика производственник хиларах тарра завода общественни вахаре а хьинаре дакъа лоаш Джунида Лаьчаг. Ленински районсовета депутат. КПСС Ленински райкома член хиннав из. Дуккказа а профсоюза цехкома, завкома член, цеха а завода а партбюро член хийржав Лаьча.

ХӀанз СССР хьаь 50 шу дизара хинача совгӀаташна накъабакъа доаш деннад сварщикаша.

[illegible]

РСФСР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА МАССАЗАРЧА КОМИССЕШКА

СИХДЕ ЮРТАШКА ГӀИРСАШ ХЬАЛДЕЛГА

Депутата Г. В. Кочкина председательа а даш 13 марта заседани хилар РСФСР Лаккхехьарча Совета гӀишлошъярен гӀишлой материалий промышленностен дешашта йолча комиссе. Цига дийцар производственни гӀулакхашта лаьрхӀа боахама объекташ хьалъяра дешаш. Депутаташа ладийгӀар республика юрташка гӀирсаш хьалдара министра заместителa М. А. Пилипчука, Росколхозстрой объединене правлене председателa В. И. Полтава доклалашка а депутата К. В. Денцова содокладага а.

ДӀаяхача пятилетте, белгалдоахар заседане, ийс миллиард сом маьха хӀама даьдан хьина кхоачашдеьа производственни гӀулакхашта лаьрхӀа объекташ хьалъяра подрядни гӀирсаш. Хьадъе йолаьй, хьайбаш лелаьд шурийтоварни йоккхий комплексаш, механизированни жа ферманаш ков тӀарча палхазарий фабрикаши. Деш дукхха хӀамаш да гӀишлой материалий промышленносте предприятей мощносташ лакхъяра.

Дош дувцача хана депутаташа керттера уйла тӀаяхийтар кӀанз а долаш холча кхоачамбоацараштa. Цар белгалдаьхар юрташка производственни объекташ хьалъяра планаш цкъаза кхоачаш ца еш кхаш хилар.

Комиссе заседане белгалдаьхар, гӀирсаш хьалдара планаш кхоачаш ца йра керттера бахьанаш балхаш еӀаштӀехьдоахача кхоачамбоацараш хилар, гӀишлошъеча организацей производственни база хегӀайовлаяра дакъе тӀехьаневлага хилар. ГӀулакха иштта новкъарле ю гӀишлошъяра министерствашта хьакабетонни конструкцеш шоай хилахьа ца лоаттаяро, гӀишлош материалашца, хий дӀоахдечем йоахкха телачен ньаца, башенни автомобильни кранашка Ӏалашъяьа хилар.

ГӀайпача сонам тӀа РСФСР юрта гӀирсаш хьалдара министерствана, Росколхозстройна комиссе могадаьь белгаладь кхоачамбоацараш дӀадоахилга а производственни гӀулакхашта лаьрхӀа юртбоахама объекташ хьалъяра ялан тешаме кхоачашъергйоза гӀулакх еӀаштӀехьдоаккхилга а.

(ТАСС).

КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА ШКОЛАШ

КПСС XXIV съездо болхна теркаш тIабахийтаб къахьегамхошта юкъе бу кхетаме болх тоабара. Цу дукъе доккхий декхараш дIахIиттина латт профсоюзни организацешта. Уж декхарийла я социалистически яхь шерагIа йоаржае, хIара участка, цеха коллектива пачхьалкхен план кхоачашъергйола гIулакх вIаштIехьдаккха, общественни производства эффективность лакхъяра керда резерваш леха. Цу гIулакха цахаддаш лакхъе ваа болхлой, инженерно - технически болхлой квалификаци. Из дара формаш тайп-тайпара я: коммунистически къахьегама школаш, квалификаци лакхъяра курсаш, экономически кружокаш. «Малгобекнефть» НГДУ коллективо чIоагIа йоакхо ю хьинаре къахьегаш болча нехидаьттахошка дешийтара. Шерашерага дукхагIа хул коммунистически къахьегама школашка, цига дешаш барашта. Укх шера тха управлене вIашагI а елла болх беш я 15 коммунистически къахьегама школа. Цига дешаш ва 227 саг. Коммунистически къахьегама школашка дешаразда Iомаю хьалха латтарий опыт, Iомаю производства экономика, лег къахьегама овсарле лакхъяра наькъаш.

«Малгобекнефть» НГДУ цехашка, конторашка производственни принципагIа вIашагIъехкай коммунистически къахьегама школаш. Цига юкъара образовани политически анализни лакхъю болхлоша.

Коммунистически къахьегама школашка болхлоша дешийтарах боккха пайда бол. Масала, машиналькъа цеха пропагандиста Н. И. Броварска коммунистически къахьегама школе ладувгIарашта ер социалистически яхьахи производства чурча резервахи дикагIа пайда эцара йола кIоарга чулоацам болаш лекцеш. Цу цеха коллективана енай «Малгобекнефть» НГДУ заралара тела ШIе байракхи хьалхара ахчан премия. Цу коллективо дика къахьегамь толамаш дахар шемергIа ккахиннадац. Цун бахьан да къахьегам кхетамца вIаштIехь а баьккха цеха болхлоех хIаране тIаийца социалистически декхараш хаьал хьалха кхоачашдара баьнар кхо ца деш къахьегар да.

Дика болх беш я мехдаьтта тIоанашта искусственни низ тIалоттабеча цехера коммунистически къахьегама школаш. Цу цехе вахадаш болх беш я 47 саг дешаш вола коммунистически къахьегама пиъ школа Цига пропагандисташ ба механик Н. Э. Ахильгов, мастер А. М. Келигов, цIаьта школашка дешаш мел барам коммунистически къахьегама ударникаш, производства новатораш ба. Царна юкъе ба къахьегама ветеранаш, къона специалисташ. Школашка дика вIаштIехьдаьккхах хьалха латтарий опыт Iомаелга. Къахьегама ветеранашна шефство лелаю къоначаболхлошта, царна шолагIйола балха говзалаш Iомаю, массане а ударик къахьегаргдола гIулакх вIаштIехьдаккхара новкъостал ду. Шийна тIалатта белхтоехам дика боаа хIара болхлочоа, цудухьа бригадерча болхлоех саго къахьегама дисциплина толхамь цара йотагг нийслац.

Хоаш ма хилара, тха мехдаьттен газ йоахача управлено коллективо ер шу доладенча деша мехдаьтта лаккхара пачхьалкхен план кхоачашъяц. Цул керттера бахьан да скважинашка дий чулхадар. Цудухьа цу цеха коллективо чIоагIа къовсам лоаттабу тIоанашкара хьадоагIа мехдаьтта дукхагIа хургдола наькъаши методаши тохкаш. Цеха коллектива дог тийша я шо лерхIар кхоачашдергхиларах.

Коммунистически къахьегама школаш вIашагIйоккхача хана чIоагIа теркам тIабахийтар пропагандистски кадраш хьахаржара. Цу балха юкъе ваар дикагIбола инженерно-технически болхлой, экономисташ, мастераш, бригадираш, хьалха латта мехидаьтта хой, кулгалхой, профсоюзни активисташ. Уж чIоагIбир парткомен профсоюза НГДУ групповой комитетен цхьана лъча заседано. Беррига пропагандисташ лаккерем юкъера лаьрххIан образовани йолаш ба. Пропагандисташ шоаш а дешаш ба КПСС Малгобекски горкома политически просвещено кабинето оттаьча планагIа. Семинарашка цар Iомаду къахьегамхошта юкъе кхетама болх бара дешаш, политика дешаш.

Белгалбаьнна дика къахьегаш ба пропагандисташ коммунистически къахьегама школай хьехархой С. М. Салтукиев, Р. П. Горбаков, М. Э. Ахильгов, А. М. Келигов, Н. И. Броварский, Т. А. Тебоев, М. Б. Марзиев, кхыбараш. Экономически знанешта пропаганда а еш керда техникех технологих йовзийт цар коммунистически къахьегама школашка дешарашта, шерагIа йоаржаю дикагIйола опыт, лакхъю болхлой квалификаци, Iомаю боахама хозрасчет.

«Малгобекнефть» НГДУ групкоме чIоагI а я болх беш я коммунистически къахьегама школашта практически новкъостал дара йола 5 саг чувоагIа методически Совет. Цу Совета беррига членаш НГДУ-и цунна чуйоагIача цехийн керттера специалисташ ба, цудухьа кичча хана а цу школашта новкъостал до вIаштIехьоал цар.

Коммунистически къахьегама школашка ладувгIарашна шин шера деш: хьалхарча разделе цар Iомаду парте чурчен арахьарчен политика лоархIамегIа дола дешаш, шолагIча разделе Iомаю производства экономика, производственни фондех пайда эцига, хозрасчет, материальни, къахьегама, финансови ресурсех пайда эцига, кхыдараш. КхоалагIча разделе школашка ладувгIарашта йовзийт дикагIйола опыт, хIаьта йиъалагIча разделе цар Iомаю къахьегамхошта нравственни кхетам балара дешаш, иштта кхыдараш а. Школашка бетта кхоана занятий ю.

1973—75 шерашка тха управлене болх бе йолаяйта лерхI 60 саго дешаргдола 4 юкъхьанцара политшкола, 2 бIаь саг дешаш хургвола марксизма-ленинизма лардий йийтта школа, 350 саго дешаргдола социалистически яхьа кулгалдара йола 28 ленински школа. Цул совгIа болх беш хургья 45 саг юкъевоагIа 3 комсомольско - кагирхой кружок экономика ларда Iомаеш, иштта производствана кулгалдар Iомадеш 90 сахьатагIа йолча программагIа дешаш хургва 30 саг, болх беш ер квалификаци лакхъергья 80 болхлочо. Лоацца аьлча, НГДУ болх беш хургья 1265 саг дешаш хургвола 76 школа, курсаш, кружокаш.

Ш. БУЗУРКИЕВ,
«Малгобекнефть» НГДУ
групповой инструктор.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ДЕКХАР

Тха района колхозхоша хьинаре къахьег яйсалагIча пятилетка шолагIча шера план толамца кхоачашъяра. Байнача шин бетта даьча болхий итогаша хьахьоех дукхагIйолча колхозаша, совхозаша Iа шийла дар аьнна ца Iеш, пачхьалкхенга шура йоххара шоаш тIаийца социалистически декхараш сийленца кхоачашделга. Масала, «Октябра 40 шу» колхоза фермаша квартальни план 80 процент кхоачашъяьй, хIаьта «Кавказ», «Дружба» яхача колхозий шурий-товарни фермаша пачхьалкхенга шура йоххара план 78 процент кхоачашъяьй. Дика толам ба из. Бакъдар аьлча, цхьайола совхозаш квартальни план кхоачашъе гаьна я 52 процент мара кхоачашъяьяц шура йоххара план «Гудермесский» совхозо, 47 процент мара шура ехкаяц «Новогрозненский» совхозо а. «Гудермесский» совхоз тIехьайнсара бахьан цун кулгалхошен специалисташен доахан Iантара дахара лерттIа кийче ца яр, фермашта эшаш дола гIулакх юкъагIа дитар да.

Шелак эттачул тIехьагIа хин проводи артезиански скважинен телхар ухкаьара, бакъдар аьлча, бардеи хийн машенаша кхихьадале а тоьал хиланзар из фермашта. Кхы дикагIа лелац «Дружба» яхача совхоза фермай гIулакхаш а. 58 процент мара кхоачашъяьяц совхозо пачхьалкхенга шура йоххара квартальни план. «Дружба», «Гудермесский» совхозий фермашкарча доахана тийнна доакъара раціон зоотехнически хьалаша дIадеххача тайпара хиннаяц. «Дружба» совхоза кулгалхоша ханахьеи кхоачам хилаланг Iалашдаьдац фермашта эшаш дола доакъар.

Цу кхоачамбоацараша хьайбаш леладерий болх толхабу, аьлча а, лерттIа кIабахийтаи, хьайбай продукцена мах тIаккхетийт, хьайоаккхаш йола продукци кIелигIйолийт. Чаккхъяьккхача шурах биэза пайда эцаи дукхагIа долча боахамашка. Дукха ча латт колхоза, совхоза арешашка, из ча дежача тайпара доакъара меттел дIадахийтац боахамий кулгалхошен специалисташен.

Балха тIа нийслуш йола халонаш эшаеш хьинаре къахьег «Дружба» совхоза доярки А. Бердар, П. Юсупова, А. Межидова, 500 килограмм шура яьккхай цар байнача шин бетта хIара Iаьтагара. Иштта дика толамаш даьхад «Кавказ» колхоза доярки Р. Гайтукаева, П. Дудаева, «Октябра 40 шу» колхоза доярка М. Ахмадова, кхычар. Цар опытах шерра пайда а эцаш, цIенхаштта тоаде беза болх.

М. ЛЮТЕРОВ.

«Грознефть» объединене ремонтно - механически завода литейно - механически цехе дукха болхлой ба хIаьалехьа укх шера хьалхарча квартала план кхоачашъяь. Царех ва товарь Скоробогач Виктор Михайлович. Цхьа смена дIаьлхийтац цо ший сменин норма 130—150 процент кхоачаш ца еш.

СУРТА ТIА: товарь В. Скоробогач.

И. ПЛИЕВА сурт.

УДОБРЕНЕШ — ХЬУВКЪАМ ЛАКХБАРА КЕРТТЕРДАР

Колхозаштеи совхозаштеи хьалхашка оттадаьча керттерча декхарех цаI да баха мах тIа-тIа дукхагIа эшаш йолча юрта боахама продукташна биэза Iалашбар. Из вIаштIехьдаргда тIа-тIа дукхагIа хьувкъам лакхбара, латтай беркат совдаккхара, лаьтта леладара культура лакхъяра чоах. Цунца дувзадена колхозаши совхозаши лаьтта леладара интенсивни системагIа йовлача хана чIоагIа дакхлу удобреней лоархIам.

Хаддаза кхашка кхо а кхыйоаа органически удобренеш а тессаш ца хилча тешшаме лакха хьувкъам кхеба йиш яц. Органически удобренеша чIоагIъю биологически процессаш, хIаьта цар еча эли(йн)егIа дIайийнача культурашна аттагIа хьалчуувз лаьттах йоакха хьаIовдалуш йоаца хьоалашла. Хаддаза органически удобренеш тессаш хилча тоалу лаьттан физически физико-химически свойстваш, лаьттанцара енстал Iатдьац дIайийна хIамаш дегаияхкаран микроорганизмашна беча баддам.

ДIайийнача хIамашта ураеколи газ тоаа хьаст хиларах торра Iалаьнатс боккхача лоархIаме я органически удобренеш.

Органически удобренеша аьттув бола хьалам хулийт минеральни удобренеех пайда дикагIа эцара. Минеральни удобренеш дукхагIа хьаеш юрта боахама телами хиларца дувзадена кхоа лоархIам тох ца балара совгIа, кхы тIа а чIоагIлу. ДIайийначá хIамашца лаьттанцара хьалъоза хьоакалаш (цу даькъе цига тайсача минеральни удобренещара хьаэзараш а) доакъаралца цхьана доахаига кхоач, тIаккха царех кхо а хиле, яха лаьттах йолх, цу тайппара дукххаза а дакъа лоац цар хьувкъам лакхбеча.

Цхьан гектара тIа тессача дика кийчдаьча кхоа 20—30 тонна 70—80 центнер тIаккхетийт хьувкъам. Органически удобренеш тайсача кхашка тайп-тайпарча культурай хьувкъам лакхлуш хиларца тешал ду Iилма-тохкама учрежденеша лъча опыташа а хьалха латтача дукхача колхозийни совхозийни практико а: 20 тонн кхо тессача гектара тIа мугIарашта юкъе 0,5 центнер гранулированни суперфосфати 70 килограмм аммиачни селитреи теха подкормка йича алаташ чIоагIа хьувкъ. Алхха 20 тонн кхо диллача гектара тIара боала хлата хьувкъам 10—11 центнер дукхагIа хиннаб. Органически удобренеш кийчъярех тессарех комплекски механизаци юкъейоалаяргa хьежжа лакхлу цар агротехнически экономически эффективность. Органически удобренеша пайда дукхагIа лу мух тоаоо культураш дIашча кхашка уж тайсана.

Органически удобренеш Iоалрах уж ниййса кийтъяран боккхача лоархIаме да уж кийчъеш а кхашка дIаккхухьаш а хургйола механизированни отрядаш хIара боахаме вIашагIйоккхар. Цхьабакъда, дуккхача боахамашка болх еса/лаь бу вIашагIъеххача цу тайпарча отрядаша.

Кхашка кхо диллара гIулакх къаьстта вовча хьала тIа да Наьсарен района совхозашка. 43 эзар тонн планагIа дIахьа езаш хиннача метте дIайихьар 8 эзар тонн мара яц. Механизированни отрядаш кхьча балхаш тIа уттаю. Цхьаккха цхьалхо йоацаш, кагий гувниагаш а дах лоаттаду кхо, вIашкатохани Iотоlадеши дац, кхоша хьалтьяьхай фермаш.

Кхашка кхо дIадахьара гIулакх къаьстта во латт «Октябра 40 шу» яхача совхозе (директор нов. Арапиев, керттера агроном нов. Дзауров), Цига кхашка планагIа дIадахьа дезаш хиннача 7000 тонн кхох дIадихьар 3900 тонн мара дац. Цхьабакъда, белгалдаккха доагIа, боахамаша 18000 тонн кхо дIахьоргдолаш 1 мартера денз 1 апреле кхаччалца районе месячник кхайкадаь хилар. Кхашка кхо диллара гIулакх цу мочча хьал тIа да Гудермесски района боахамашка а. ПланагIа 30000 тонн дIадахьа дезаш хинна кхо 8600 тонн мара дихьадац. ХIаьта «Гудермесский» совхоз (директор нов. Белашов, керттера агроном нов. Рябов), «Дружба» яха совхоз санна долча боахамашка планагIа кхашка дIадахьа дезаш хиннача 8 эзар тоннах дIадихьар 700 тонн мара дац.

Кхашка кхо дIаккхухьнига шатта во вIаштIехьдаьккхад Шелковской района колхозашка а. Кхо дIадахьара план 40000 тонн яр, хIаьта дIадихьар 8 эзар тонн мара яц. ХIаьта «Красный пахарь» яхача (председатель нов. Вилетов), Менжинске цIерагIйолча (председатель нов. Лакунова) колхозаша кхашка вIалла дIаккхаьа а доладаьдац кхо.

Кхашка кхо дIаккхаьара болх дика вIаштIехьбаьккхаб МалгIабика района боахамашка. ПланагIа 28 эзар тонн яхьа езача цар дIайихьай 26150 тонн.

Моттигера удобренеш Iоалран кхашка схкаран йоккхий торонаш а республикерча колхозийн совхозийн. Дукха Iайнай уж дукхагIдолча боахамий фермашка, цхьабакъда, цу боахамаша бекъенца вIаштIехьдаьккхадац кхашка кхо дIакхухьилга.

Лаьтташка хий декхара балхаш схкдала доладалале хьалхагIа тоха а бенна кхашка кхо дилла бовла беза боахамий кулгалхойн специалисташи.

И. МАЛЬСАГОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства оапкхагIовла агроном.

КХАЛНАХ-МЕХАНИЗАТОРАШ

Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза правленеи парткомеи кхалнаьха механизаторий курсаш вIашагIъехнар. КIезига къахьегазар цар шоа комиссеца мехкарий цу курса деша тIахьехаш. Бакъда, оахьа довзар иза. Дукха ва хилахьа 22 кхалсаг деша йолаеннщ курсашка. Царна лекцеш еш хилар бригадираш Исраилов Султан, Малйудхаджиев Салман, колхоза керттера инженер Дмитриев Константин. Лекцешта нийса дарна хилийтар семинараш. Механизаторашта Iомайир трактора устройство. Занятеш хилар агротехника, ер почвоведенехи лаьца.

Къаьсттача безамца Iомайир техника баьцадаараш кхедеш болча Тарамова Лейлас, Абубакарова Зарас, консервашкаша Арсабиева Малхана, Салтмурадова Хаврас, юрта Совета депутат йолча сом лелабеча коммунистка Висаитаева Валентинас. ЦIагIа дит бер долламекъ а цхьа занятив юкъе ца юташ дика Iомайир трактори цуй эксплуатационни устройстваи баьлалараш кхедеш йолча бригада звеньевая йолча Арсангиреева Тамарас. Кастта кхалнах механизаторашкара экзамен дIаэца йоагIаргйолаш я комисси. Бакъда, шоаш экзамен толамца дIадургхиларах дег тийша ба механизатораш.

Сурта тIа: цхьоалагIча бригада бригадир вола «Знак Почета» яхача ордена кавалер Исраилов Султан механизаторашта хьехаш ва.

Л. РУДСКИЙ.

«СПОРТЛОТОНА» ЮКЪЕ ДАКЪА ЛОАЦАРАШКА

Из ловзар чIоагIа дIадаьржа грозненхошта юкъе. Деррига карточкаш декъа даьнна массеи дийнахь. Карточкай «В»-и, «В»-и яха доакъош кхьачукхаьхад зональни управлене. Царех цу хьаболча ловзара доакъоахоша правилаш нийса кхоачашъеьхай. Нийса белгалдаьхаза, нийса къоастадаь доакъош доаца карточкаш нийслу.

ХIанзе а белгалдаха йиш я «Спортлотона» юкъе дакъа лоацараше ду гIалаташ.

«А» яха дакъа «Б» яхача кхычкъах дIакъоасталаьдац, е деррига кхокже а дакъа вIашагIакъоаставлаьд. ВIарччача карточках «А» яха дакъа дIакъоастаде деза, хIаьта «Б»,« В» яха доакъош вIашагIа а ца къоастадеш «Спортлото» кьушка чу кхоаса деза. Карточка «А» яха дакъа (квитанци) игроката дус. ДукхагIа е кIеззигIа номераш дIайоаль карточкаш, е тоадаь, дIаяздар дIадаьккха карточкаш нийслу. Иштта дола карточкаш кхеяж тохаре юкъе долхаш, уж брак ду. Иштта брак ду «А», «В» доакъошка тайп-тайпара номераш дIайоаль, е доакъоех цаI белгал ца даьнна, е «В», «В» яха шакхе з дакъа белгал ца даьккха карточкаш. Пайдане дац тираж хилча кьина карточкаш а.

Карточка «В», «В» яха доакъош «Спортлото» кьушкашка Iочухкошца деза. Уж почтовой кьушкаш кIеззига вIашагIа а йолаш, сийрда IаьжагIа басар хьекха кьушкаш я. «Спортлото» кьушкаш оттаьй «Союзпечата» киоскашта хьалхашка: № 25 главпочте, № 49 консервни завод йолча, № 54 Черноречье, № 4 Старопромысловски районе, № 31 Ленина цIерагIча майдане, № 23 главунивермаг йолча, № 40 Заводской районе, № 61 «Минутка» яха трамвайни остановка йолча. Царех совгIа «Спортлото» кьушкаш я города йоккхийча предприятешка, Челюскиний цIерагIара кинотеатр долча.

Дукхаенца кхетаьнаш карточка «В», «В» яха доакъош кьушкашка маца Iочухена деза. Цхьан тиража билеташ доаха доладенача дийнахь лена «Спортлото» кьушкаш тIа яздаьча денга кхаччалца йолча хана кьушкашка кхоса мегаргда уж.

А. ГАДАБОРШЕВ,
«Спортлото» Къилбаседа Кавказа зональни управлене оргрекламни отдела начальника заместитель.

Доазол дехьара

СОЦИАЛИЗМА МЕХКАШКА

ПНР ЯЙГАЧА ПРОМЫШЛЕННОСТО БОАХА ГIА

ВАРШАВА. Дикача кердача этапе дегIааха Полешний укх пхе шера польски яйта промышленность. Эттара хьалха из бакъду из дегIааьхарга дIайохийта капиталовложенеш чIоагIа алсамьина хиларо, практике ца гуш да керда предприятеш хьалъярца, машинни парк кердаккхарца, керда, кхы а эффективни йола производственни процессаш юкъейоалаярца, йоккха квалификаци йола специалисташ дукхагIа кийчбарца.

Дукхьал укх шера яйта промышленность дегIайоаларга дIадохийт 10 миллиард злотых гаргга. Из да шу йистедаьлалца йолча хана Лодзера кIувсаш ду фабрика, Озорковера швейни фабрика, Тарновера йога гIирс бу фабрика санна йола 14 керда фабрика болх бе йолайолийтаргхилар. Уж ерригa предприятеш ваи хьарча, лакха балха овсарле йолча оборудованенца Iалашгъаь хургья. Укх шера хьалъе йолаергья 1973—1975 шерашка болх бе йоладийта лерхIа яйгача промышленноста кхы а 11 предприяти.

ГIИШЛОЦГЪЕРИЙ ДОККХИЙ ДЕКХАРАШ

СОФИЯ. Геттара йоккхий капитальни гIишлош хьалъю болгарски юрта боахамо. Укх шера гIишлоцгъерий караерзае еза капиталовложеней 290 миллион лев.

Юрта гIишлош хьалъяра дешай хьакъехьа селхан хиннача къамаз совещание дийцар хьайбай боахама материально - технически база, доакъарех кхачани промышленносте дегIайоаьара дешаш. Доклад лъча лаьтта лоладерей кхачани промышленноста министра заместителя И. Димитрова белгалдьккхар де деаш балхаш геттара дукха хилар. Укх шера юртарча гIишлоцгъераша эксплуатаце дIалургья 14 птицекомбинат, Iаьсий кхоаба 15 комплекс, доахан лоаттаду 19 корошни, фуъ кийчбу 24 завод, юрта боахама продукци чакхйоаха 126 объект. Сентябрь кхоачабалалца йолча хана уж ерригa керда гIишлош болх бе йолаяйта лерхI.

КХАШКАРЧА БАЛХАШТА КИЙЧО ЯР

УЛАН-БАТОР. ХIанз Монголо госхозашкех юрта боахама объединенешкеи чакхдоалаш латт бIаьстанарча кхашкарча балхашта кийчо яра керттера дакъа — техникаш тIехьатоссача ишенташ ремонт елга.

1972 шера монгольски ахархоша ах миллион гектара тIа культураш дIаэвргья. Из да зехха культураш дIаэвш дола лаьтта 1940 шера хинначул 20-за дукхагIа хургхилар. Къаьстта алаш дувлга, хIанз 70 процент совгIа йола культураш дIаэв сортагIа долча фуца.

(ТАСС, 16 март).

Доттагlала

ВИЗИТ

КАБУЛ, 16 март (ТАСС). Афганистана премьер - министр Абдул Захир Москве вара керттера теркам тIабахийтаб афгански общественностон кешйоазонех.

«Кабул таймс» яхача газета передовой статьяс йоах, Афганистана премьер - министр Москве вахар ловлахарча, ах бIаь шера буваш лоаттабеча шин пачхьалкхен хьалхе лелаечар дIахо а вIашх визиташ елга да. Цу визитий результаташа чIоагIъю, язду газето, Афганистанаи Советски Союзаи юкъера чIоагIлуш йола отношенеш вIалатта принципаш.

Советски Союзо дакъа лаьцар, йоах дIахо статья тIа, Афганистан экономически дегIааьхара пхе шера планаш кхоачашъеча. Саланг яхача, дукъа тIехбовла никъ, Мазари — Кандахар яха никъ, Тугни — Хумри — Мазари — Шариф — Меймене яха автострада, Намгахарски провинцера ирригационни системаш, Кабулера политехникуми техникуми, Мазари — Шарифера ТЭЦ — уш деррига а Советски Союзо Афганистана новкъостал дара хьалхаьяннар да.

Афганистана халкъи правительство раьза я из новкъостал дара, шиина а махка юкъера доттагIал дIахо а чIоагIлургхиларах а тешаш.

ЦIАЬКХА А ГУЧАБАХАР

НЬЮ-ЙОРК, 16 март, ТАСС корр. В. Шевцова хьахойт наха бьлар даьлаш дола химически бактериологически герз мишта хьажара йола политон лерхIаш Индокитая мехкех пайда ийбу американски поенцхас. Из бакъду Сан-Францискe арадуйлача «Эре» яхача журнала тIарча фактеша.

Журнало, къаьстта аьлча, хоам бу 1968 шера аьхаи Пентагона чакхъяьккхар «Ред-Коц» яха цIи йола къайлагIара операци, из еча хана Камбоджа цхьан пункте США ВВС самолеташа чухкайсар нервах толхаеш йола чIоагIа Iатхъа доаьаш чудоза канистраш, ахаш. Журнала йоах, Денверерча (Колорадо штат) [illegible] бактериологически [illegible] Iилма - тохкама центре хьаьча газа «тIема эффективность [illegible] хьажара» (Ви Ике яха лактически ахахаш) дар цу операце керттера де лийрхIар. Из таь ерrаш я, журнало белгалдоаккхаш нахиллара, геттара чIоагIа Iатъкъаш хиларца.

Из «эксперимент» ъ мальлинге а США оборона министерства армейски командованега яьхийтар къайлагIара меморандум, цу тIа йоахар «цу районе цхьа новкагIа йоаца тайна хоришара операци лъча моттига гальагIа хила. Журнала керттера редактор а ва арадохар а волча Джеймс Гуда хетачох, иштта дола говза хIама даьд пентагоновски стратегаша [illegible] нах боабеш шоаш даь зулам къайладахьар духьа.

Американски поенцхашс Индокитас деш дола зуламаш гучадоахам йола материалаш арадахаре чIоагIа вIаIайгтай США оборона [illegible].

Къулбехьен Родезе Iаьдалой ваьIоштахьара къиза репрессеш тIалоаттиенашехьа я, африканцашла болача маха дIахо а къовсаш лоаттабу Смита расистски режимаи англо-родезийски бартаи духьала.

СУРТА ТIА: «Хьалтбаш» из оаха англо-родезийски барт! Цхьа Зимбабве — цхьа къам» — йоаккхаьхъа тIа даьча йоазоно. Цу тайпарча лозунгашца духьалъуитт африканцашха бола баха нах положенеш бIувеш.

Камера ПРЕСС-ТАСС сурт.

Калмыкийн халкъан поэт

Кугультинов Давида—50 шу

Советски литература дездан Калмыке халкъа поэта Кугультинов Давида 50 шу дизар. Шен творчество деррига халкъий доттагIалла муьтIахь декадаш, даьттан тIе мел баха къахьегама нах социальни хьаштийн цIацаш доладан кхотабеш хилар кхайкадеш волу воккха советски поэт ву Кугультинов.

Кугультинов Давид воаз Калмыке халкъа поэт, Пачхьалкхен преми лауреат хиларх тарра. Калмыкин халкъан кхоьллачи гойтан йола сийлахь - йоккха халкъан эпос — «Жангра» хестаргара хьайогIа цун творчество.

Вай хенарча вахара вилемей философски поэтически обобщени ея йола, Калмыке керда ваха кхайкадеш йола Кугультиновн поэзи йоазаш я вай мехка къам ца Iеш Монголе, Китае, Франце, кхыча мехкашка а.

Нохч - ГIалгIайче а воазаш ва Кугультинов Давид вежаршта долча Калмыкий халкъа воккха поэти культура пропагандисти хиларах тарра.

Вай мехка воккха мах бьаб воккхача поэта творчествана. Цунна еннай Къахьегама Цlеча Байракха орден. Нохч - ГIалгIай литературайн дашъалдуви Кугультинова дениха совгIат, лов дIахо цо кхы а доккагIа тодьман лахар. Цун шоаттакъе итт шу дизарца дувзадевна Д. Н. Кугультинова стихай подборка ду оаха лоде.

А. ВЕДЗИЖЕВ.

ДОТТАГIАШКА

Со вецай, доттагIий,
Шийна Iа тIадеча тIехьара
Мамига юкъ
Шуца йийсар!
Со лениев,
Хий доацаш дехача
Кхезахлинче ере
Хи къуре
Шох лочкъаш?!
Дунъев цаl дер,
Цкъа хIама дер
Массав ва шох лочкъаш хинар!
Сай бала бера шох лочкъабаьр.
Из ма доцар сай дегаге
Сайгар бала аз Iоабаьлга,
Я сай шох тешаш а бане
Из бала, шох лочкъабелга.
Аз сай бала айса лелабора,
Аз шо цунах чIоагIа ларадора.
Хетар: балех со лоархIавергва со,
Толама мода шуца декъаргдар ай!

ДАЬХЕ

Дунъе шераш-хьалха нека
Нана лоаркIаш я шоай Даьхе,
Из йоландехь вокар денна,
Низ а бенна вай дIакхувлар!
Нана кемахрашал я цунга,
Воай йоI а тарьаю вай цунца,
ДегIа хьинар, уйлай цIена
Ральз долаш тел вай цунна,
Воай бераште дIалуш сенна,
Удача деной дIаьхдолар...
Деррига са доалахь мел дар —
Са нана, йоI — Даьхе, хьона!

КЪОНАХЧУН СИЙ

Шийна Iеанал тIаккхьчалга вайна
Гаргарчарга васхет деш вар къоана:
«Цlьонинара а бедам ца хилийта
Ирал доггаш, доал шоайла барта.
Шоай Даьхена тешаме ма кула, —
Це лоаттаргьа шун къонахчал, хийла
ТIаккха аьлар: «Со се вигаl» — аьна —
Шай кулгаца нийl тайтар ма царна.
ТIехьара а цун юкъаг кьомаш
Уж дIабелар мохьхара а белаш.
Гаргарчарга, ла саьнат тIаккхьчача,
Эсопал ца гойташ дIаэвьлар ча.
ГIалгIай меттала яхьар
Ведзижев Ахьмад.

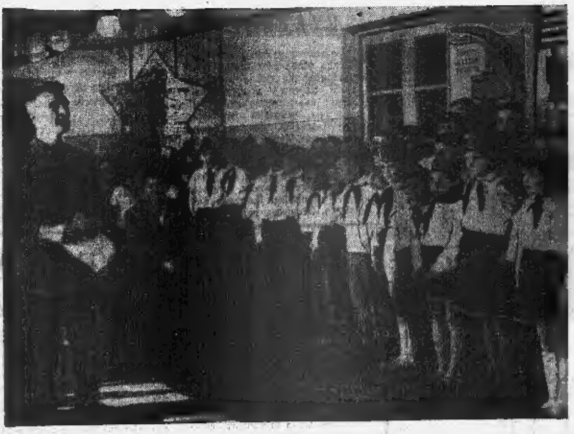

НАЗРАНЕРА ИНТЕРНАТЦАШ

Дешарiй муъьа йола ха сакъердаме, пайдане хургйолаш чакхьяккха хоа Назракерча школа-интерната бераштa. Массехана а творчествана, къахьегама юкъа ба ум. Районе дукха яц цаа цу санна хоза хийчаь пионерски зал. Гайдара хьехам, цун вахар да интернаташа дукхагIа теркам тIабохийтар. Цун цIи лелаш ухлазарча пионерий дружина а.

Берий вахар сакъердамегIа, бозамегIа хилийтара низ телаш, из гIулакх хьалха доахаш ба ухлазара хьехархой-воспитателаш. ХIара педагог пионерий вахар дика довзаш, из хозагIа хилийта хоаш хила веза, хIана аьлча, дукхьала Iилма къийкадар аьнна хьехархо хилаш. Пионерски болх, берий саклетам шербелга, царна дуке дикагIа довзийтилга — массане я юкъера хIама да, йоах педагогаша шоаш.

Массехк бут ба интернате пионерпожати воаца хIаьта я тайп-тайпара сакъердаме сайренаш, сбораш, хьийола мероприятеш хул укхаза ца хаддаш. Дукха ха йоаццаш из болх укхаза мишта вIаштIехьбоаккх а, хIаьта пайдане дар шоашта дIаэца а аьнна вай республике мел йолча школашкара — интернаташкара бахьке мах хилар укхава. ЧIоагIа раьза хилар хьаьший Гайдара вахара, цун творчествана летаяь укхаза яьча сбора, берашца, пионерашца беча кхетама болха.

ЦаI школа яц Назране укхаза санна тайп-тайпара хьаьший хулаш. Шоай цIагIа мо боагIа укхаза районе юртбоахаме, промышленносте хьалхале лелаш къахьегамхой, тIема ветеранаш. ЧIоагIа доттагIал тоссаденнад интерната берашта нефтебаза болхлошта юкъе. Цхьа сакъердаме мероприятеш шоаш еш дьархIа хийм бу бераша нефтебазе. Цигара минота тIехьа ца боалаш хьабоагIа запасера подполковник Овчинников Иван Андреевич, бa за директор Мальсагов Тухан (хиина тIемахо, памятникаш лорадара Эррисоюзни обществе отделене председатель) шоашца хьийола нах а техе. Цу унзарча шерашка Даьхе лораеш шоаш лелаьдьрех тахахьарча къахьегамах, вахарах лаьна дукха сакъердаме хIамаш дувц цар беранта. Къьастта везавенна интернатцашта подполковник Овчинников. Ше веча цхьаьна лоарг ца доладем дIаводаш из.

Пионервожати ца хилча, малан берий вахар сакъераме хилийта педагогаш, воспитателаш оарцагIа боалар, аьнна хетадала мег. Из а лаьнуч Альпиовна Надежда Ивановна. Цун хьинар, опыт, знанеш чIоагIа мамбоаккхаболва ца беррига болх вIаштIехьбоахараштa.

Суртах тIа: интерната дешархой болча баьхка хьаьший: подполковник И. А. Овчинников, царна хьалхашка къаьвьа деш вола Т. Мальсагови.

М. КАРАЕВ.

МА БIЕХДЕ ХИШ

Шолжа чу дIачуха хиш цIендара дукха балхаш ду Грознерча предприятешка. ХIанз хьалъеш латт внеплощадочни промышленни канализаци. Укх тIехьарча-хана къаьстта чIоагIа Шолж бIехду Грозненски ацетонови завода. Цигара дIаухийтача ацетона, хьаьнача, кислоташа чIоагIа бIехду Шолж. Укх тIехьарча хана дукха керда мощностaш болх бебалаьлийтаяле а, производствана интенсификаци ях але а хиш бIех ца дайтара, Шолжа чу дIаухиш дола хиш цIендара кIезигIа йоазхо хьй завода кулгалхоша. Производства отходаш вешта аьнча барда Шолжа чу дIачу ца ахийтар доле даш 1964 шера къоастаде лаьрхIадар. 1969 шера болх бе йолаелар витаминаш арахеца КМБ-12 яха из цех. Цул тIехьагIа завода кулгалхоша дош делар 1970 шера шоллагIча ах шерага кхачалехьа Шолжа чу дIаухача хишка барда дIаухийтарг боаца гIулакх вIаштIехьдаккха.

Уж балхаш дIадоладир 1969 шера октябре. Грозненски А. Шерипова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводерча внеплощадочни промканализаце дийнахьи буси ацетонови завода дIаухийта 1300 кубически метр хий цIенде аьнна отталаьдар. Цхьабакъда, цу шера ноябрь бетта завода коллективо технологически режим толхаярах, заводера дIауха хиш хьалха хиннечул хукха а бIехагIа хилярах биологически очистка йокайно. Из бахьан долаш ацетонови заводера вIаухаш дола хиш очистни сооружене системая дIакъоастадир.

Завод дегIайоалаяра перспективе хьалъе лаьрхIай локальни очистни сооруженеш. Уж хьалъеча дIадахийтa лаьрхIад 500 эзар сом, из лоархIаме гIишло хьалъьккха езаш я 1971—72 шерашка. ДIадахача шера найда эцабезаш дар из харьъеча 3 баьь эзар сомах. Из гIишло хьалъеш я Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене В. Д. Самойлов керте латтача СМУ-6 коллектив.

Мишта кхоачашду цу гIишлошъеча управлене коллективо шийна хьалхашка латта декхараш? ДIадахача шера очистни сооруженеш хьалъеча цо пайда эцамзар 78 эзар сомах мара. Лоацца аьлча, сингараш яхар мара кхы балхаш дацар, хIаьта 1971 шера августе деиз из гIишло хьалъеча деррига балхаш сайцед. Цу гIулакха бехказа вала гIерташ тайп-тайпара бахьанаш уттаду СМУ-6 начальника В. Д. Самойлова.

Из шитта дале а ацетонови заводна хIама ду Шолжа чу дIаухийтар [illegible] Керттердар ла заводе механика бархьа [illegible] Шолжа чу дIауха барда. Цхьабакъда, шоаш лаьрхIар хIана а тIехьа кхоачашдац кулгалхоша. Шерагара шерага дукхагIа хул Шолжа чу ухийта барда. Масала, 1969 шера хина Шолжа чу дIабахийта барда 693 эзар кубически метр хилар, 1970 шера 717 эзар кубически метр, хIаьта дIадахача шера 750 эзар гаргга кубически метр.

Кормови концентраташ арахецаре тIаьхьа Iеш Шолжа чура барда вIазигбара я хьалъяй КМБ-12 яха витаминни цех. Цкъарчоа заводера гIулакхаш во лелаш аьнна хетаду, пачхьалкхен илан толамца кхоачашъю цо. Цхьабакъда илан кхоачашъю хийча стимуляторашт дукхагIа йоазра хьакьаца, чакхбаккха йиш йола барда чакх я ца боаккхаш. Дукхьаь дIадахача цхьан шера витаминни цех болх ца бен лаьттар 86 дийнахьи буси. Цу хана барлах пайда ца а эцаш из Шолжа чу фуухийтар. Из бахьан долаш дийнахьи буси хийчбеча бардах 68 процент Шолжа чу дIаухийташ боабир. Цул совгIа Шолжа чу дIаухача хишца дIаухийт ацетон, бутанол, хьаьна кислоташ.

А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе кийчаьъ технически хьадаш, уж кхоачашдеча ацетонови заводера вIа мел ухаш дола хиш цIенде йиш я. Цхьабакъда уж хьалаш завода кхоачашдац.

Ацетонови заводе приказ а техь хиш цIендара бехктоххаме оттабаьб растворителий цеха начальник К. К. Дохликов, КМВ-12 яхача цеха начальник А. А. Петренко, дрожжаш арацехлиц опытни цеха начальник Э. Г. Лобова, ОТК начальник А. И. Гургеньянц. Из приказ кхоачашдеш дац предприяте кулгалхоша из лоархIаме гIулакх тесса дитад.

Миштад-теш ацетоно - бутилови, завода юкера Шолж? Грозненски ихтиологически контрольно-зембоаккха станце синача дийнаша хьалъокх цига чкъьарий Iов а хIамига нхьалдаргаш я цар Iочуухийтача бIехача хIамаша доадеяга. Шолжа тIа чоп а хиле лелаш хул цар Iочуухийта барда, ацетон, кхийола продукташ. Хиш юхе чоалнай хьисапе Iочуйийца а яда уж дукха. Из сурт да ацетоно-бутилови заводера деиз Петропавловски станице кхачалца долча Шолжи бухе. Цудухьа цу участке чкъьарий хилац.

Дукха за йоаццаш цу гIулакхага хьожаш хиннача инспекце ацетонови завода кулгалхошта тIаддоьхдай Шолжа чу ухийташ долу хиш цIендила.

Н. БРЕЖНЕВА,
«Запкавприбнадзора» Грозненски инспекци инспектор.

Спортивни хоамаш

ШАХМАТАШ

Шахматех ловзара республике хьалхара моттиг яккхара тIеххьара, кхойтталагIа тур ловзаяй ах-финальни хьалхарча группе лийзача шахматисташа. Хьалхара моттиг лаьккхай Грозненски аэропорта мастерала кандидат волча Мордасов Александра («Спартак»). Цун итт очко я. ШоллагIча моттиге ва 9,5 очко яьккха спартаковец А. Пашаев. ХIаьта иис очко яьккха мастерала кандидат вола В. Мостовой кхоалагIча моттиге ва.

Цу кхаьмне а бокъо яьккхай апреле вай республике чакхйоаккхаргйолча финальни яьашка дакъа лаца.

КIАЛТОХАРГАХ ЛАТАР

Киеве чакхъьяннай шиъ лоIамагIа кIалтохаргах латарах хIарана шин-шие хьалхара моттиг яккхара йола китирхошта юкъера Эррисоюзни яхьаш. Цига дакъа лоацаш бар Баку, Еревана, Алма-Ата, Ленинграда, Тбилиси, Москва городашкара спортсменаш.

Къилбаседа Кавказа мешейнаькъа хержача командицарча вай республикерча спортсмено И. Томирсултанова Центральни Совета чемпиона цIи яьккхар. Призовой моттигаш яьхар вай республика спортсменаша А. Даудова, М. Гадаева, Х. Курбанова.

Цар массано а дакъа лоацаргда ВЦСПС хьалхара моттиг яккхара кастта хургйолча яхьашка.

ХЬАЛХА ЛАТТА БРИГАДА

Къаьстта чIоагIа хьинар айдеш ба кхаьъег пятилетка шоллагIча шера Малгобекски бурувтехара балхий управленерча мастер М. Хадиев керте латтача бурудеттарий бригада. Харбижки яхача моттиге юрски мехкдаьтта тIоамана тIаккхача гIертаи бурув тохаш я из. СССР хьаьлл 50 шу дузача дийна сийлехца мехкъхара къовсам хоттабеча бригада дикаха долахай денгара дегга дийнагIа хул. Шин бетта бурувтохадаьна тIеххкоачаш а еш укх бетта чотагIа ца техар 146 метр буруа. Лехдалийтац уж толамаш хара бетта а. Хьалхарча ах бетта задани дика тIеххкоачашдьай.

М. ДАСИЕВ.

ШКОЛА, МИШТА ХИЛА ЕЗА ИЗ?

Мишта хургъя из пхиь, итт, ткъо шу даьлча? Фуд хьалхагIа хинначох юхедусаргдар, мишта цун быта юкъе а даха, хувиналургдац аьнна хеталургдола кердадар? Хувиналургдар фуд, малагIча оагIорахьа хувиналургда?

Таханарча ден гIулакхаьшка диллача кхоанен школа — из я бераштa лаьрхIа дийнахьара интернати школен — лакхерча классашкартa дешархошта йола клуб. Дешара кабинетни система йолаш а, дешача хана технически средстваш, кинош, телевизараш шерра пайда эцаш а йола школа. Дешара помещенеш совгIа кхоанен школа проекташка лаьрхIад цига лоазарашта цIенош, массехк гимнастически зал, бассейнаш хилийта. Укхаза эттара дикагIа дола хьалаш хулийтаргда дешара, дешархошта кхетам балара, дIадоахаргда бераштa воча оагIорахьара Iаткъаш дола «лоадамбоаларанъ».

Советски Союзе школай проекташ архитекторашеи инженераши уттаяь Iац. Царна уллув массаза а бола беш ба педагогаши лораши. Гигиенически гIулакхашка диллача берий учреждениш хьалъяра дешаш СССР унахцIено лорайра Министерства берийн кхуиш боагIарийн гигиена къаьстача Институте къестаду. Берий бIаргаша болх бара низ, цар унахцIенон хьал Iоха а деш, цу института болхлоша школьни быта нормаш кийчъяй, классе сердал, температура, фон тIоадал мишта хила еза къоастадаьд. Лораша-гигиенисташа терзалду гергадашка гIирсаш хьалдара хьашеча школаш дIаийсьаира даларе а, школьни здaней бустамаш а, цу чуль помещенеш шоайла мишта тарьена хургья а. Цхьайнкъда, керттера дош — школе эттара дукхагIа хилча а мел лохвой хила йиш я?

Укх тIеххьарча шерашка хулавонний территореш тIа гIирсаш хьалдара принцип. ХIанз хьалху къаьст-къаьстта цIенош ца а деш, долла хIама: берий учреждениш, площадкаш, тикаш, бытовой гIулакхаш ду комбинатъяш, кинотеатраш — лоацца аьлча, общественно - культурни бытовойи учреждениеш еррига комплекс — кхетамца паргIатеш хургдолаш йола нах баха бIерча районаш (городера горед). Массаза а хIаре ва, школа цу тайпарча микрорайона юкъе хул дукха машенаш лелача тIо-наькъех магистралех берий дехьадула дезаргдоацаш.

Цхьабакъда, гIирсаш хьалдара принципаш хувцарах, нах чуIеча едалей этажаш а хIаьта цуьга хьежжа баха нах а дукхагIа хиларах дукхагIа хираб школера дешархой а. Вешта, юххьанца микрорайона юкъе хьайора массаза саннa йола массехк школа — хIарана чу 960 моттиг йолаш. Из практика дукха ха хьалехьа дIакхессай. ГIоалагIа лаьрхIад кхо-йиъ школа вIашагIа а техе йоаккхагIа йола цаI хьаьр: цунно чуль комфорт а йоаккхагIа хьое йиш я.

Цхьабакъда, вIашагIа а отташ школаш йоаккхий ярo керда дехкараш оттадир лорашта-гигиенисташта къалхашка. Дукха дешаркой цхьан кетте дукха гуллалараа, хIаьта керттердар, хаьнни диллача уж «вIашагIъбабарoa», инфекционни лазараш дукхагIа доаржадерgдац ... хьогI? Толамаша хиакьенхад, нийса оттабича проекташгIа кхьалъяча школе цхьан хана ши эзар — ши эзари ах эзари дешархочо деша йиш хилар.

Советски Союзе хIанзаш я хьаьий цу тайпара итт гаргга школа, юккъанцара классаш къаьсттача шоаш цхьаь латтача здaнеш чу таръеш йола шоай тайпара берий городокаш.

Тайп-тайпара предметаш лаьрхIа физика, химе, литература... занятеш яра кийчъяьча тайп-тайпарча кабинеташка Iомадерга укхаза. Берий унахцIенонна Iаткъий из? Дешара кабинеташ берий массехказза этажа тIара этажа тIа дуала дезаргдоацаш дIанийсъелга чIоагIа хила гIулакх да. Цу цхьан хана йиъагIча — пхелагIча этажа тIа дувлар чIоагIа Iаткъ дега-мийн системана: 5—7, яккьаз 12—15 а минота юка метте ца отташ сихa пха беттабалар, дуваьер, цIий пхьаьнашкара дзалена чIоагIъялар. ХIаьта из бахьан долаш урокаш тIа ха йоа. Цул совгIа, кабинетера кабинете вкаро салоIа ха лоацъю — переменагIа школьни кол тIа арадоала кхеи берий.

Педагогически помещенаш диллача кабинетни система тIойленагIа я прогрессивнигIа а я. Дешар хьехача технически средствашш гойтара методи юкъейолaре дIалех дешара помещенешта специализаци елга. ТIаккха цхьана мишта тардергда педагогийн модикайн хьаштеш?

Дешар хьехара керда методаша берий унахцIенонна бе тарлуш йола Iоткъам ца хилийтар дукха советски гигиенисташа хийкай вахара нормаш школаш хьалъяра принципаши. ХIанз кхаь этажал лакхагIа хьалъяц школьни здaнеш. Кабинеташ вIаши гаргагIа хургйола схемаш оттаяй, школьни мебела керда пачхьалкхен стандарташ кийчъяй берий лакхалга хьежжа хургйолаш.

Къамьяьт унахцIенон, къаьстта а берий унахцIенон, дьакъехьа долча хана, — лоадамбоацараш дац. ЛоархIаме да долла хIама: беро малагIча цIагIа дешаргда я, кердача гIишлойн отделочни материалаша аьнни мишта ю а, из малагIча парта хьалхашка дагIа, цо болх бу моттиг мел сийрда я. Из долла хIама берийн кхуиш боагIарийн гигиена Институте лорий теркама юкъматтиге латт.

Советски лораша - гигиенисташа даьр толхамаша хьахьехад, хIамагIдолча бераштa шин колоннагIа кабор яь книжкашге учебникаш арахецилга (хIаьта цу тайпара практика дукхача мехкашка йолаш я) мегаш ца хилар — берий бIаргашта вIалла мегар а боацаш чIоагIа низ тIабоад. Бакъдар аьлча, йоакха экономически эффект луш йолча шин колоннагIа аьча наборац Советски Союзе арахеца мукъабенна бац лакхерча классашкарча дешаркошта лаьрIа учебникаш мара, хIаьта уж а даш йIаьхача хана деша ца лоараш мара.

СССР унахцIено лорайра Министерства берийн кхуиш боагIарийн гигиена Институт йолаш даьйоагIача шийтта шера лорий-гигиенистий дукха рекомендацеш кхоачашъяьй. ХIаьта из ца медикий педагогаше, архитекторашка, психологашка, полиграфисташка, берий бераньяш кийчдеча технологашка — советски школа дIахо эргайоахаш тоаелга, советски бераш массе оагIорахьара дегIаухилга чIоагIа къахьт долаш мел барашта айха бувзам лоаттабара хьаьнинар.

Лидия МЕЛЬНИКОВА.
(АПН).

Редактор М. Х. ЛЬЯНОВ.

Тахани кхоанеи хургда

18 МАРТ

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 9.00. Болх беш я «Шоана, кхалнах» яха клуб, «КIада дикали цох баракъаш дахари» яхача темах йола занятие. 12.00. Берий балетни студе занятие. 14.00. «СССР экономически реформа» яхача книжни выставкана юкера беседа. 16.00. «Советий мехка республикай къахьегама гIулакхаш» яхача темаех йола кинофильмаш хьокхаргда. 17.00. «Парижски Коммуна лертйоаца бастион» яха цIерагIара лекторий. ГНПЗ общежите тематически сайре хургья. 18.00. Мультипликационни кинофильмаш деший экран. 19.00. «Красный молот» завода культура ЦIагIа хургья бальни халхарий школа хьокхаме урок. 19.30. «Круг» яхана вокально - инструментальни ансамбла концерт.

Химикий культура Дворец. 12.00. Болх беш хургья «Волгоградка», «Луноход» яха клубаш. 13.00. «Экранa тIа ба [illegible] воский советски литература турпалаш» яха кинофестиваль. 16.00. «ЛадугIа эрсий аьтараша» яха духовой оркестра выступлени. 17.00. «Массала а тешаш хиннаба-те ях дахдах?» яха лекци. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 16.00. Iалам доладара университета занятие. 17.30. Парижски Коммуна дениа хётаь беседа.

Пролетбата цIерагIара культура ЦIа. 17.00. Сер йоалаяраш-йитараш торжественна регистраци яр. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

КИМ цIерагIара клуб. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

Просвещене болхлой ЦIа. 18.00. «Школен вахара», «Кхоанарча дениа школа» яхача темаех йола устни журнал.

19 МАРТ

В. И. Ленина цIерагIара культура ЦIа. 9.00. «Фаьхге дунен тIа» яха кинофестиваль. «ЗIамигa поппа» яха фильм. 11.00. «Айболит-66» яха кинофильм. 12.30. Болх беш хургья «Искорка» яха клуб. 14.00. Хьалха оперни театра йийлача наIарий ди. 15.00. «Социалистически дахе лораярах Ленина ляьар» яха лекци. 17.00. МВД клуба хургья вай хенарча бальни халхарий хьехаме урок. 17.30. «Глобус» яха кинолекторий «Даьхен тешаме бола къонгаш» яха документальни кинофильм хьокхаргда. 19.00. НДТ «Затишни апостол» яха спектакль.

Химикий культура Дворец. 11.00. Берий утренник. 12.00. «Парижски Коммуна ди». 15.00. «БIаьстийн оалхазараши вIашагIкхетар» яха утренник. 19.00. «Професси — са дега овдал» яха тематически сайре.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 10.00. Филателистий кружока занятие. 14.00. Ленински района художествени самодеятельноста телевизионни хьажар. 17.00. Вай ханарча бальни халхарий шоллагIча республиканск конкурса довкьашхой хьокхаме выступленеш.

Пролетбата цIерагIара культура ЦIа. 19.30. Вай ханарча бальни халхарий шоллагIча республиканск конкурса довкьашхой хьокхаме выступленеш. 20.15. Кагирхой салаIара сайре.

КИМ цIерагIара клуб. 13.00. Мехкдаьттан газовий промышленноста профсоюзий обкома учреждений художествени самодеятельноста районни хьажар. 17.00. «Искусстван дьнен къовсам» яха лекци.

Просвещене болхлой ЦIа. 10 сахьат даьлча дезз 20 сахьат даллалца: города школашкарча хьехархой художествени самодеятельноста хьажар.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18 март

9.00 — Передачай программа. [illegible]

«Хаа». Информационни программа. 21.30 — Киноконцерт. Передача дIаьлу кинодраматурга Каплера. [illegible]

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозненски моркаш е йолаш лоадама йоачаи а йоацаш, дохк а доллаш а фегарча температура республике гIоала 2 градус йоахалгара 3 градус шелалга кхоачаши Грозне 0 градус гаргтех хила а тарлу. Кхоанен лоинчен фегара температура 19 марта бийсанехь дийнахьа 1 градус йоахалгара 4 градус шелалга кхоачаш, 20 марта бийсанна 7—12, дийнахь 4—9 градус шелал йолаш кхае а тарлу.

Метеостанце.

[illegible] 1

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-61. 364061. Ленина улица, 11 (3-гIа этаж) Телефонаш: редактора — 3-44-00; редактора вом. — 3-30-11; бехктахкхача секретара — 3-34-39; партийни оалараш, культура, [illegible] отделай — 3-42-39; эрта боахамa отделa — 3-42-39; кисьмай отделен бухгалтерен — 3-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революцие проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный-61 364061 ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00, зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря—3-34-39; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-39; отдела сельского хозяйства — 3-42-39; отдела писем и бухгалтерии—3-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05554. Заказ № 1906.

МОСКВА. ХIанз СССР халкъа боахама кхаргIдаьннарий выставке хьокха оттаьча кердача юртбоахама машенех я силос хьокха «КС-1Б», «Вихрь» яхар. Цун конструкци оттаьй г. Гомелерча силос хьокхача комбайнашта йолча Специализированни Конструкторски Бюрос (СКБ). выставке хьокха оттаьь образец хьаьй «Гомсельмаш» заводе.

Комбайнаша болх беш цхьа тракторист ва. Из тIех хилар сенех латт аьлча, из латт, хIара гектара тIара 600 центнер иргайолаш хьийкъа, фу хIатесса а мутIарчерIа а дIайийна хьажкIаш, гидуаргаш, кхийола культураш силоса лаьрхIа хьаккхара совгIа, мишта сенаьжа лаьрхIа баьцаш а чуэцен атех йиш йолаш из хиларах. Цхьан секунде 10—15 килограмм силос аратос комбайно.

Шоралла чуэцац 1,8 метр кха.

1972 шера 7.000 «Вихрь» арахецаргья юртбоахаме машиностроене. Ухтомске цIерагIча заводо — кердача комбайнана узлаш, деталаши телача Москверчен Московски областерчен заводий йоккхача группах йолча керттерча предприяте.

Н. КУЛЕШОВА сурт,
ТАСС фотохроника.